

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь «Магістр»

на тему: «**МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ
ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ФЕРМЕРСЬКОМУ
ГОСПОДАРСТВІ xxxxxxxx САМБІРСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**»

Виконав: студент групи ОП-61

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва)

ФЕДОРОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент ЖИДОВСЬКА Н.М.

(прізвище та ініціали)

ЛЬВІВ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(шифр спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
(підпис)

д.е.н., проф. Гнатишин Л.Б.
(звання, ступінь, прізвище та ініціали)
«18» березня 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу студенту

ФЕДОРОВУ СЕРГІЮ ОЛЕКСАНДРОВИЧУ
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1.Тема роботи: «МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ xxxxxxxx
САМБІРСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ».

Керівник роботи ЖИДОВСЬКА НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА, к.е.н, доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом по ЛНУВМБ від «14» березня 2025 року № 194-4

2.Термін здачі студентом кваліфікаційної роботи 5 грудня 2025 р.

3.Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: нормативно-правові та літературні
джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна
фінансова та статистична звітність за результатами діяльності
сільськогосподарського підприємства, методичні рекомендації, наукові праці,
періодичні видання, інтернет-ресурси.

4.Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

ВСТУП

I. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1. Економічна природа основних засобів та їх характеристика

1.2. Економічний та бухгалтерський підходи до класифікації і оцінки
основних засобів

1.3. Місце, роль обліку основних засобів та їх особливості в системі управління
підприємством

1.4. Методична складова дослідження

II. ДІАГНОСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

- 2.1. Характеристика економічної діяльності ФГ xxxxxxxx Львівської області
- 2.2. Аналіз наявності, складу та ефективності використання основних засобів
- 2.3. Діюча практика ведення бухгалтерського обліку основних засобів в ФГ xxxxxxxx
- 2.4. Нарахування амортизації на основні засоби та особливості методики її обліку
- 2.5. Методика обліку переоцінки основних засобів

III. ОПТИМІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- 3.1. Покращення обліку основних засобів в системі ефективного управління підприємством
- 3.2. Особливості обліку основних засобів на етапі вилучення їх з господарського процесу
- 3.3. Інноваційний облік основних засобів у контексті автоматизації підприємства

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки

6. Дата видачі завдання «18» березня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі роботи. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для кваліфікаційної роботи).	18.03.25-23.05.25р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	26.05.25 – 21.07.25р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	22.07.25 – 07.10.25р.
4.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику роботи; виправлення його зауважень; здача роботи на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	08.10.25 – 05.11.25р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (проходження плагіату; написання доповіді й погодження її з керівником роботи; виправлення зауважень у графічній частині).	06.11.25– 08.12.25р.

Студент _____
(підпис)

ФЕДОРОВ С.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

ЖИДОВСЬКА Н.М.
(прізвище та ініціали)

91 с. текст. част., 13 рис., 32 табл., 43 літер. джерела.

«Методичний інструментарій в організації обліку основних засобів у фермерському господарстві xxxxxxxx Самбірського району Львівської області».

Федоров С.О. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку і оподаткування – Львів, ЛНУВМБ, 2025.

В першому розділі подано концептуальні основи обліку основних засобів в системі управління підприємством, зокрема досліджено економічну природу основних засобів, бухгалтерський та економічний підходи щодо їх класифікації і оцінки, розглянуто методику дослідження, що використана в роботі.

В другому розділі проведено діагностику діяльності суб'єкта господарювання, проаналізовано наявність, склад та ефективність використання основних засобів, розглянуто основні методичні підходи до організації бухгалтерського обліку основних засобів у фермерському господарстві xxxxxxxx Самбірського району Львівської області».

В третьому розділі розроблено положення щодо оптимізації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві, а саме окреслено завдання та номенклатури обліку основних засобів в управлінні підприємством, удосконалено облік основних засобів на етапі вилучення їх з господарського процесу, запропоновано інноваційний облік основних засобів у контексті автоматизації підприємства

АНОТАЦІЯ

У роботі досліджено концептуальні основи обліку основних засобів в системі управління підприємством. Розглядаються основні засоби як економічна категорія і об'єкт бухгалтерського обліку, проаналізовано наукові підходи щодо класифікації основних засобів та способів їх оцінки. Проведено діагностику діяльності суб'єкта господарювання, проаналізовано наявність, склад та ефективність використання основних засобів, розглянуто основні методичні підходи щодо організації бухгалтерського обліку основних засобів у фермерському господарстві. Розроблено положення щодо оптимізації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві, а саме окреслено завдання та номенклатури обліку основних засобів в управлінні підприємством, удосконалено облік основних засобів на етапі вилучення їх з господарського процесу, запропоновано інноваційний облік основних засобів у контексті автоматизації підприємства.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, основні засоби, амортизація, дооцінка, уцінка, облікова політика, бухгалтерський облік, бухгалтерські рахунки, автоматизація.

SUMMARY

The paper examines the conceptual foundations of fixed assets accounting within the enterprise management system. Fixed assets are considered as an economic category and an object of accounting; scientific approaches to their classification and valuation methods are analyzed. An assessment of the economic entity's activities has been conducted, including an analysis of the availability, composition, and efficiency of the use of fixed assets, as well as a review of the main methodological approaches to organizing fixed assets accounting in a farming enterprise. Provisions for optimizing the accounting of fixed assets at the enterprise have been developed, in particular outlining the tasks and nomenclature of fixed asset accounting in enterprise management, improving the accounting of fixed assets at the stage of their withdrawal from the economic process, and proposing an innovative approach to fixed asset accounting in the context of enterprise automation.

Keywords: agricultural enterprise, fixed assets, depreciation, revaluation, impairment, accounting policy, accounting, accounting accounts, automation.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	10
1.1. Економічна природа основних засобів та їх характеристика	10
1.2. Економічний та бухгалтерський підходи до класифікації і оцінки основних засобів	16
1.3. Місце, роль обліку основних засобів та їх особливості в системі управління підприємством.....	25
1.4. Методична складова дослідження.....	29
II. ДІАГНОСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	33
2.1. Характеристика економічної діяльності ФГ xxxxxxxx Львівської області.....	33
2.2. Аналіз наявності, складу та ефективності використання основних засобів.....	38
2.3. Діюча практика ведення бухгалтерського обліку основних засобів в ФГ xxxxxxxx	43
2.4. Нарахування амортизації на основні засоби та особливості методики її обліку.....	55
2.5. Методика обліку переоцінки основних засобів.....	62
III. ОПТИМІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	66
3.1. Покращення обліку основних засобів в системі ефективного управління підприємством.....	66
3.2. Особливості обліку основних засобів на етапі вилучення їх з господарського процесу	72
3.3. Інноваційний облік основних засобів у контексті автоматизації підприємства.....	76
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87

ВСТУП

Актуальність теми. Перехід від планової економіки до ринкової вимагає перегляду основ методології бухгалтерського обліку, уточнення об'єктів обліку та вдосконалення методів збору та обробки даних. Ринкові потужності вимагають від підприємств здатності швидко реагувати на зміну економічних умов, і ці зміни тісно пов'язані з управлінням необоротними матеріальними активами та їх впливом на загальні виробничі показники компанії та її фінансово-господарську діяльність. Покращення використання основних засобів та інших необоротних матеріальних активів зараз є найважливішим фактором економічного розвитку. Від цього залежить зростання обсягів виробництва підприємств, а також розвиток економічного, технологічного та інвестиційного потенціалу.

Облік необоротних активів, зокрема основних засобів, є предметом особливого інтересу економічної науки. Ці дослідження проводилися відомими вітчизняними та зарубіжними вченими та економістами: М.Т. Білухою, Ф.Ф. Бутинцем, Н.Г. Виговською, В.Г. Гетьман, В.П. Завгороднім, З.В. Задорожним, Г.Г. Кирейцевим, А.М. Кузьмінським, В.Г. Линником, Ю.Я. Литвин, Н.М. Малюгою, М.Ф. Огійчуком, В.С. Рудницьким, П.Т. Саблуком, В.В. Сопко, Л.К. Суком, Н.М. Ткаченко, І.Д. Фаріон, Б.Ф.Усачем та ін.

Висловлюючи схвальні відгуки про досягнення цих вчених, слід зазначити, що переважна більшість їхніх досліджень була зосереджена на розробці загальних методів обліку та контролю без урахування конкретних умов функціонування необоротних матеріальних активів в аграрному секторі. Тому багато організаційно-методологічних питань щодо обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, включаючи їх облік, амортизацію, витрати на утримання, модернізацію, лізинг, інвестування, приватизацію тощо, потребують подальших досліджень та наукових розробок.

Метою кваліфікаційної роботи є вдосконалення бухгалтерського обліку основних засобів для забезпечення ефективного та результативного функціонування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання.

Для досягнення вищезазначених цілей необхідно сформулювати та реалізувати такі науково-практичні **завдання**:

- Уточнити економічний зміст, склад та класифікацію основних засобів для забезпечення створення ефективної системи обліку основних засобів на підприємстві;
- Визначити роль, основні завдання та головні напрямки розвитку бухгалтерського обліку в системі управління основними засобами з метою його вдосконалення відповідно до вимог ринку;
- Висвітлити та здійснити аналіз сучасного стану розвитку сільськогосподарського виробництва у фермерському господарстві (ФГ) xxxxxxxx Самбірського району Львівської області;
- Дослідити ключові аспекти обліку основних засобів на підприємстві відповідно до (П(с)БО), зокрема особливості ведення первинного, аналітичного й синтетичного обліку основних засобів, а також їх амортизації;
- Запропонувати інноваційні методи вдосконалення організації обліку основних засобів з використанням інформаційних технологій.

Предмет дослідження зосереджений на методичних та організаційних аспектах обліку основних засобів підприємства в умовах ринкових відносин із урахуванням галузевих особливостей.

Об'єктом дослідження виступає стан, переміщення та облік основних засобів у фермерському господарстві (ФГ) xxxxxxxx Самбірського району Львівської області.

Методи дослідження. Теоретичним та методологічним базисом є системний підхід до вивчення явищ та діалектичний метод пізнання. Методи дослідження, що використані в роботі включають: теоретичне узагальнення та порівняння, абстрактні логічні методи, аналіз та синтез, методи

економічного аналізу, метод абстрагування, індуктивний та дедуктивний методи, узагальнення та застосування результатів на практиці.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі, нормативні й інструктивні документи України, наукові праці вітчизняних економістів і зарубіжних учених, матеріали періодичних видань, конференцій, статистичні показники, результати індивідуального спостереження щодо питань організації та методики обліку й економічного аналізу основних засобів, фінансова звітність досліджуваного суб'єкта господарювання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наданні теоретичного обґрунтування та практичних пропозицій щодо вдосконалення обліку основних засобів в управлінні сільськогосподарським підприємством.

Найважливіші теоретичні та практичні результати, що відображають наукову новизну цього дослідження, такі:

удосконалено:

- класифікацію основних засобів підприємства як об'єкта обліку методом виокремлення таких ознак: «по відношенню до виду діяльності», «для формування інтегрованої звітності», «за джерелом інвестування», «за строком корисної експлуатації», а також нами додано види основних засобів за такою класифікаційною ознакою як «функціональне призначення», що допоможе генерувати високоякісну інформацію для підсистем обліку та аналізу основних засобів в управлінні сільськогосподарським підприємством.
- облікові номенклатури первинного й поточного обліку основних засобів для забезпечення більшої ефективності облікових процесів, що здійснюються на підприємстві;
- порядок обліку основних засобів, які перебувають в покращанні чи на консервації методом деталізації синтетичного рахунка 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» (субрахунок 184 «Необоротні активи у покращанні та на консервації», 185 «Інші необоротні активи»).

набули подальшого розвитку:

- теоретичні та методологічні основи обліку основних засобів відповідно до концептуальної моделі, розробленої в системі управління основними засобами;

- обґрунтування шляхів вдосконалення обліку основних засобів підприємства з використанням автоматизованих інформаційних систем, тим самим підвищуючи ефективність формування інформації, необхідної для управління.

Практичне значення отриманих результатів. Рекомендації, надані під час написання кваліфікаційної роботи, можуть бути застосовані в практичній діяльності досліджуваного фермерського господарства. Впровадження цих пропозицій сприятиме підвищенню об'єктивності, достовірності та аналітичності облікової та економічної інформації, а також науковості елементів обліку основних засобів, тим самим підвищуючи роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством.

Структуру кваліфікаційної роботи розроблено автором відповідно до методичних рекомендацій. Робота має наступну структуру: вступ, три розділи, висновки і пропозиції, список використаних джерел.

РОЗДІЛ І

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1. Економічна природа основних засобів та їх характеристика

Основні засоби є матеріальною основою будь-якої господарської діяльності та значною мірою визначають її ефективність. Ефективне управління основними засобами вимагає високоякісного інформаційного забезпечення за допомогою комплексної, науково-практичної організаційної системи та методів бухгалтерського обліку.

Огляд економічної літератури з цього питання, свідчить про необхідність розуміння основних засобів як з широкої (загальноекономічної), так і з вузької (прикладної) точки зору.

Згідно з першим підходом, який узагальнює основні характеристики, наведені в [39], основні засоби – це економічна форма знарядь праці, що функціонують у виробничому процесі протягом багатьох циклів, поступово переносячи свою вартість на продукцію в міру її зносу та відтворюючи себе протягом кількох виробничих циклів.

Характеристику основних засобів згідно другого підходу подано у таблиці 1.1.

Отже, необхідними умовами для того, щоб засоби праці можна було класифікувати як основні засоби, є:

- відповідність економічній формі;
- функціональний зв'язок з процесом виробництва;
- участь у кількох циклах;
- зношеність;
- перенесення своєї вартості частинами на новостворений продукт;
- відтворення засобів.

Таблиця 1.1

Інтерпретація основних засобів в бухгалтерському обліку

Автор, джерело	Тлумачення терміну
Сопко В., Гуцайлюк М.	Під основними засобами розуміють річ (або комплекс речей), яку працівник розміщує між собою і предметом праці так, аби вона була провідником його дій на цей предмет. Засоби праці за своєю суттю можуть бути двох видів: знаряддя праці й предмети, що забезпечують умови праці. До основних засобів належать засоби праці, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року.
Лишиленко О.В.	Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
Ткаченко Н.М.	«Основні засоби - це засоби праці, які багаторазово (більше року) беруть участь у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здаванні в оренду для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік), зберігають при цьому свою натуральну форму, поступово зношуються і частково переносять свою вартість на виготовлювану продукцію»
Верхоглядова Н.І.	Основні засоби - це грошові кошти, інвестовані в основні фонди виробничого і невиробничого призначення. В момент придбання основних фондів і прийняття їх на баланс підприємства величина основних фондів збігається з вартістю основних фондів. У подальшому, під час використання основних фондів у виробничому процесі, їхня вартість роздвоюється: одна частина її дорівнює зносу, переноситься на готову продукцію, а друга відображає залишкову вартість діючих основних фондів.
Нашкерська Г.В.	Матеріальні довгострокові активи, вартість яких відноситься на витрати протягом тривалого терміну їх корисного використання є основними засобами підприємства.
Бабіч В. В.	Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних, соціальних і культурно-побутових функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
Голов С.Ф., Костюченко В.М.	Згідно з МСБО 16 основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для адміністративних цілей та які, як очікується, використовуватимуться протягом більш ніж одного року.
Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку	Основні засоби - це матеріальні активи, які: а) утримуються підприємством для використання у виробництві або постачанні товарів та наданні послуг, для оренди іншим або адміністративних цілей; б) будуть використовуватися, як очікується, протягом більш ніж одного періоду.

Домінуюча наразі неоінституціоналістська теорія, парадигма якої базується на зростаючій ролі державних та недержавних інституцій у регулюванні ринкових відносин, робить необхідним врахування національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку регулювання такої важливої економічної категорії, як «основні засоби».

З точки зору бухгалтерського обліку, згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [28].

Згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО) [21], основні засоби – це:

- а) матеріальні активи, що утримуються підприємством для використання у виробництві або постачанні товарів чи послуг, для здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей;
- б) матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більше одного періоду.

Крім того, згідно із системним підходом, формулювання економічної природи основних засобів вимагає врахування як макроекономічної, так і мікроекономічної інтерпретації капіталу (рис. 1.1).

Рис. 1.1 дозволяє нам стверджувати з точки зору макроекономічної інтерпретації капіталу, що він є матеріалізацією в засоби виробництва.

З мікроекономічної точки зору капіталу, це «об'єкти», що фінансуються за рахунок власного або позиченого капіталу. Тому на тлумачення основних засобів впливають способи й характеристики функціонування та еволюція концепції капіталу (табл. 1.2).

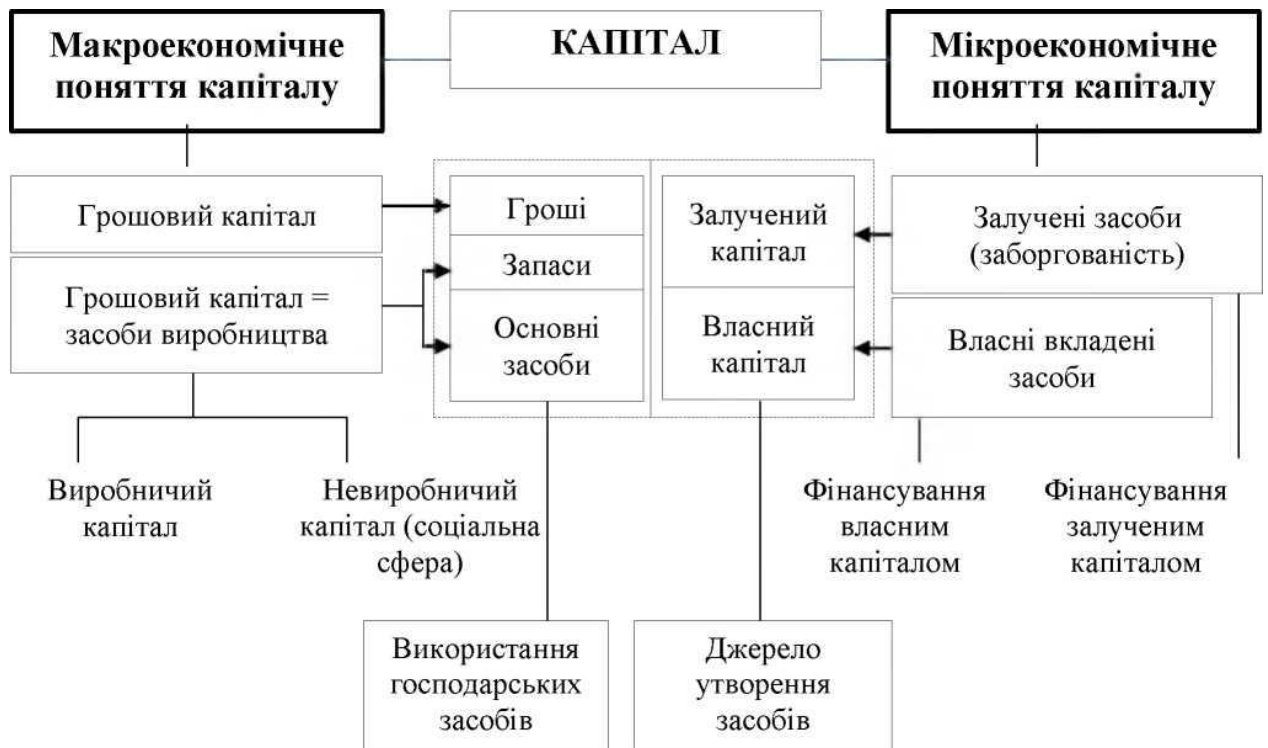

Рис. 1.1. Мікро- і макроекономічне трактування капіталу.*
*сформовано автором

Таблиця 1.2

**Порівняльні характеристики напрямків еволюції поняття «капітал» та
поняття «основні засоби»***

Напрямок розвитку наукових досліджень поняття «капітал»	Кореспондуючий вплив на напрям розвитку тлумачення основних засобів*
1. Перехід від техніко-господарського розуміння до суспільної категорії, що базується на суспільно-соціальних взаємовідносинах і господарських формах	1. Перехід від тлумачення основних засобів як засобів праці до матеріальних активів, які мають відповідне функціональне навантаження
2. Еволюція розуміння капіталу через теорії грошей - від ресурсу (майна) до вартості	2. Перехід від натурально-речової форми засобів праці до вартісної оцінки основних засобів
3. Відокремлення поняття «капітал» від власника і об'єднання його з підприємством	3. В економічному змісті основних засобів враховується мета їх використання підприємством (згідно з П(С)БО 7)
4. Еволюція розгляду капіталу від фактора виробництва до основи доходів підприємства	4. Основні засоби є не лише ресурсом і фактором виробництва, але з їх допомогою забезпечується досягнення довгострокових цілей максимізації прибутку

*узагальнено автором

Згідно з першим напрямком (табл. 1.2), врахування соціальних відносин при розумінні капіталу дозволяє нам виділити кілька ключових характеристик основних засобів:

- матеріальність цього виду активів (основних засобів);
- багатофункціональність основних засобів.

Розвиток концепції «капіталу» як вартості має вирішальне значення. Тому у випадку основних засобів це відображається в їх вартісній оцінці.

Третій еволюційний напрямок поняття «капітал» полягає в тлумаченні його складової – основних засобів, що відображено у визначенні їх за П(С)БО 7, а саме як матеріальних активів, що утримуються підприємством для виконання його виробничих, управлінських та соціально-культурних функцій [28].

Значне покращення тлумачення економічної сутності основних засобів відбулося у зв'язку з четвертим еволюційним кроком у тлумаченні капіталу як основи доходу підприємства. Це призвело до точнішого розуміння основних засобів з точки зору формулювання їх стратегічної мети – максимізації доходу та прибутку підприємства.

Для точнішого визначення сутності основних засобів як предмета бухгалтерського обліку та економічного аналізу доцільно також врахувати вплив різних сучасних економічних теорій (табл. 1.3).

Систематизація даних у таблиці 1.3 дозволила нам визначити найважливіші аспекти та характеристики основних засобів як об'єктів обліку та аналізу:

- а) це матеріальні активи, що перебувають під контролем їх власників;
- б) корисне використання основних засобів забезпечує збільшення економічних вигод їх власників;
- в) економічна вигода від використання основних засобів пов'язані із забезпеченням ефективного й платоспроможного попиту на прибуток;
- г) основні засоби становлять частину основного капіталу, тобто капіталу, інвестованого в необоротні активи;

Таблиця 1.3

**Вплив сучасних економічних теорій на теоретичні і методичні засади
обліку і аналізу основних засобів***

<i>Назва економічної</i>	<i>Вплив на теоретико-методичні засади обліку й аналізу основних засобів</i>
Теорія власності	Основні засоби є матеріальними активами, що перебувають у розпорядження власника, корисна експлуатація яких забезпечує збільшення його економічних вигод. Основні засоби оцінюються за поточною вартістю
Теорія інвестицій	Основні засоби з позиції теорії інвестицій є об'єктом інвестицій. Кінцевою метою інвестицій є отримання прибутку підприємствами і забезпечення ефективного попиту
Теорія господарської одиниці	Наявність основних засобів як матеріальних активів є уречевленням права господарської одиниці на отримання майбутніх доходів від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг у зв'язку з їх використанням. Від наявності, руху та ефективності використання основних засобів залежить рівень отримуваних доходів господарської одиниці
Теорія підприємства	Основні засоби виконують ряд функцій, пов'язаних не лише з задоволенням інтересів власників, але й інших заінтересованих сторін (технічне забезпечення виробничої, адміністративної, соціально-економічної діяльності)
Теорія попиту і пропозиції	Основні засоби пов'язані з теорією попиту і пропозиції через постійні витрати (РС), до складу яких входить їх використання
Теорія ризику	Для основних засобів є характерними ризики їх втрати та неефективного використання, що проявляється у недоотриманні доходів від операційної діяльності. Також в умовах ринкової економіки можливим є ризик зниження вартості основних засобів
Трудова теорія вартості	Основні засоби пов'язані з трудовою теорією вартості через основний капітал (С), тобто є його частиною
Теорія сталого розвитку	За допомогою основних засобів здійснюється поступальний розвиток підприємства на засадах ефективності й гармонізації економічних, соціальних та екологічних інтересів

*узагальнено автором

- д) основні засоби виступають об'єктом реального інвестування;
- е) наявність й використання основних засобів забезпечують задоволення інтересів багатьох суб'єктів господарювання;
- є) основні засоби виконують різні функції;
- ж) у процесі облікового і аналітичного забезпечення управління основними засобами на підприємстві варто враховувати такі ризики: втрати,

амортизацію, знецінення, зниження ринкової вартості та неефективне використання.

Для кращого розуміння сутності основних засобів, треба визначити їх функціональну корисність. В економічній енциклопедії зазначено, що основні засоби – це лише засоби праці, що беруть участь у виробничому процесі та виконують певні функції.

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», основним засобам відведено такі основні функції: використання у виробничому процесі; постачання товарів та послуг; здача в оренду іншим особам; виконання адміністративних, соціальних та культурних функцій. Подібні функції визначає професор І. Ф. Баланюк [37] та низка інших економістів, що потребує врахування під час класифікації основних засобів та розробки методології їх синтетичного та аналітичного обліку та економічного аналізу.

З огляду на вищезазначене, логічно, що економічну сутність основних засобів слід тлумачити як матеріальні активи, що підлягають зносу та служать інтересам їхніх власників, і очікуваний термін корисного використання яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший за один рік).

1.2. Економічний та бухгалтерський підходи до класифікації і оцінки основних засобів

Визначення вищезазначених суттєвих характеристик основних засобів також необхідно враховувати під час групування класифікаційних характеристик основних засобів для бухгалтерського обліку та аналітичних цілей. Головною метою класифікації основних засобів є їх точний облік та створення якісної інформаційної бази, що дозволяє приймати ефективні управлінські рішення відповідно до вимог користувачів. Різноманітне розкриття інформації про основні засоби, їх властивості та характеристики досягається за допомогою класифікації. Виділення відповідних

класифікаційних характеристик сприяє створенню більш повної та точної інформації в обліково-аналітичних підсистемах, що дозволяє приймати ефективні управлінські рішення.

Існує багато підходів до визначення класифікаційних характеристик основних засобів. Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», визначається тільки три класифікаційні групи: за фізичною формою, за належністю та «підлягають амортизації». Зарубіжні дослідники Глен А. Велш та Деніел Г. виділяють одну класифікаційну характеристику: «амортизуються».

Зарубіжними вченими Гленом А. Велшем, Деніелом Г. Шортом виокремлюється одна ознака класифікаційного поділу - «підлягають амортизації» [36].

Найбільшу кількість класифікаційних ознак щодо основних засобів виділяє автор Атамас О.: [2]

- відповідно до натурально-речової форми;
- відповідно до функціонального призначення;
- відповідно до галузей народного господарства;
- відповідно до натурального характеру і видів;
- відповідно до використання;
- відповідно до належності;
- «підлягають амортизації».

Для підвищення корисності облікової та аналітичної інформації про основні засоби в процесі управління варто розглянути їх класифікацію за функціональним призначенням не лише стосовно виробничих та невиробничих основних засобів згідно з прийнятими підходами, але й забезпечуючи розділення в межах цієї характеристики функцій, що впливають з їхньої природи:

- основні засоби, котрі використовують у виробничому процесі;
- основні засоби, котрі використовують в логістичному процесі підприємства (постачання, реалізація товарів і надання послуг, реалізація сировини та матеріалів);

- орендовані основні засоби;
- основні засоби, котрі використовують для адміністративних цілей;
- основні засоби, що призначені для соціального користування;
- основні засоби економічно-господарського призначення.

Дослідження показали, що науковці та практики ігнорують необхідність класифікації основних засобів за видами діяльності та за напрямками забезпечення.

У сучасному бізнес-середовищі та нинішніх умовах господарювання, класифікація основних засобів має вирішальне значення для створення інтегрованої звітності, яка враховує екологічні та соціальні аспекти на додаток до економічних показників діяльності підприємства.

Таким чином, класифікація основних засобів вимагає нашого уточнення шляхом введення ознаки «за відношенням до виду діяльності» та ознаки «з метою формування інтегрованої звітності» (табл. 1.4).

Основні засоби використовуються майже у всіх видах підприємницької діяльності, що впливає з їх функціонального призначення, метою яких є принесення економічних вигод власникам основних засобів.

На нашу думку, методологічне обґрунтування класифікаційної ознаки «за джерелом фінансування» є недостатньо досліджено з точки зору потреб бухгалтерського обліку та аналітичного забезпечення основних засобів.

Підвищення рівня повноти облікової та аналітичної інформації стосовно основних засобів, можливе шляхом розділення основних засобів першого року використання, основних засобів другого року використання тощо за цією ознакою. Це дозволить точніше обробляти та узагальнювати показники використання основних засобів, їх рентабельності, прибутковості та капіталовіддачі відносно здійснених капітальних вкладень, а також сприятиме значно ефективнішому управлінню капіталом (інвестиціями).

З врахуванням вищезазначених пропозицій класифікація основних засобів виглядатиме так, як показано в таблиці 1.5.

Таблиця 1.4

**Класифікація основних засобів «за відношенням до виду діяльності»
та «з метою формування інтегрованої звітності» ***

Види основних засобів	Використання у процесах		З метою формування інтегрованої звітності		
	Операційної діяльності	Інвестиційної діяльності	Основні засоби фінансово-господарської діяльності	Основні засоби екологічної діяльності	Основні засоби соціальної діяльності
Земельні ділянки	+	-	+	+	+
Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	+		+	+	+
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	+	+	+	+	+
Машини та обладнання	+	+	+	+	+
Транспортні засоби	+	+	+	+	+
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	+	+	+	+	-
Тварини	+	+	+	-	-
Багаторічні насадження	+	+	+	+	-
Інші основні засоби	+	+	+	+	+
Бібліотечні фонди	+	+	+	-	-
Малоцінні необоротні матеріальні активи	+	+	+	+	-
Тимчасові (нетитульні) споруди	+	+	+	-	-
Природні ресурси	+	-	+	+	-
Інвентарна тара	+	+	+	-	-
Предмети прокату	+	+	+	-	-
Інші необоротні матеріальні активи	+	+	+	+	+

* узагальнено автором на основі [2,4]

Запропоновані доповнення до класифікації основних засобів є важливим інструментом для вдосконалення бухгалтерського обліку та підтримки аналітичного управління в контексті підвищення корисності інформації з точки зору її своєчасності, точності, репрезентативності та узгодженості для потреб власників (інвесторів).

Таблиця 1.5

Класифікація основних засобів (пропонується)*

<i>Класифікаційна ознака</i>	<i>Види основних засобів</i>
За функціональним призначенням	• Виробничі основні засоби (<i>основні засоби, що використовуються у процесі виробництва</i>) • Невиробничі основні засоби - основні засоби, що використовуються у логістичному процесі підприємства (<i>постачання, реалізація товарів, послуг, сировини, матеріалів</i>) * - основні засоби, що використовуються для здачі в фінансову оренду * - основні засоби, що використовуються для адміністративних функцій*
За галузевою ознакою	- Основні засоби промисловості - Основні засоби будівництва - Основні засоби сільського господарства тощо
В залежності від призначення та натуральних ознак	- Земельні ділянки - Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом - Будівлі, споруди та передавальні пристрої - Машини та обладнання - Транспортні засоби - Інструменти, прилади, інвентар (меблі) - Тварини - Багаторічні насадження - Інші основні засоби - Бібліотечні фонди - Малоцінні необоротні матеріальні активи - Тимчасові (нетитульні) споруди - Природні ресурси - Інвентарна тара - Предмети прокату - Інші необоротні матеріальні активи
За використанням	- Діючі основні засоби - Недіючі основні засоби - Основні засоби в запасі
За приналежністю	- Власні - Орендовані
Відповідно до нарахування амортизації	- Підлягають амортизації - Не підлягають амортизації
За відношенням до видів діяльності*	- основні засоби, що використовуються у процесах операційної діяльності* - основні засоби, що використовуються у процесах інвестиційної діяльності*
З метою формування інтегрованої звітності *	- основні засоби фінансово-господарської діяльності; - основні засоби екологічної діяльності * - основні засоби соціальної діяльності*

<i>За строками корисної експлуатації*</i>	- Основні засоби 1-го року використання - Основні засоби 2-го року використання - Основні засоби n-го року використання
<i>За джерелами фінансування *</i>	внутрішні інвестиції в основні засоби - придбання за гроші або їх еквіваленти - виготовлення власними силами або підрядним способом - обмін (подібний та неподібний) - поліпшення та утримання об'єктів основних засобів - орендовані основні засоби зовнішні інвестиції в основні засоби - внесок до статутного капіталу - безоплатне отримання - орендовані основні засоби

**запропоновано автором*

Оцінка є найважливішим елементом бухгалтерського обліку. Вона служить інструментом обміну та бухгалтерського відображення операцій купівлі-продажу в товарно-грошових відносинах. Як специфічна форма ціноутворення, оцінка є важливою для визначення загальної вартості матеріальних активів, їх складу, структури, норм амортизації та ефективності використання. Загалом кажучи, це засіб вираження наявності та руху інших необоротних матеріальних активів у певному вимірникові.

На нашу думку, вивчення видів оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, повинно вирішувати питання визначення економічного стану і добробуту підприємства, з одного боку, та визначення суми доходу, який може бути використаний без шкоди для підприємства та його платоспроможності, з іншого. Цю фундаментальну концепцію слід пам'ятати під час вивчення систем оцінки та їх механізмів.

Правильне визнання й відображення необоротних матеріальних активів у балансі та точний розрахунок амортизаційних відрахувань залежать від їх належної оцінки, оскільки точність показників обсягу, стану та їх руху, у багатьох випадках залежить від того, наскільки точно та достовірно виконана ця оцінка. Неправильна оцінка основних засобів та інших матеріальних необоротних активів може не тільки спотворити загальну картину їх визнання, але й сприяти негативним явищам:

- неточне обчислення амортизації, і як наслідок – неправильне визначення собівартості та відпускних цін продукції, робіт та наданих послуг, а в подальшому – дохідності підприємства, його рентабельності;
- перекручення суми нарахованого податку з прибутку підприємства;
- неправильне відображення в балансі (ф.1) співвідношення основних активів і оборотних засобів;
- неправильне обчислення різних техніко-економічних показників, котрі характеризують рівень і стан використання основних засобів й інших необоротних матеріальних активів, а саме: знос, надходження, фондоддача, фондомісткість, фондоозброєність.

Щодо визначення вартості П(С)БО 7 передбачено кілька методів оцінки основних засобів залежно від способу їх придбання (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Способи оцінки основних засобів

<i>Канали надходження основних засобів</i>	<i>Первинна вартість</i>
Придбані підприємством за грошові кошти	Витрати на придбання
Придбані підприємством за рахунок кредитів банку	Витрати на придбання, але без урахування витрат на сплату відсотків
Отримані підприємством безплатно	Справедлива вартість на дату отримання
Внесені до статутного капіталу підприємства	Погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість
Створені підприємством власними силами	Сума прямих і накладних витрат, пов'язаних зі створенням активу
Переведені підприємством з оборотних засобів	Собівартість активу, яка визначається згідно з П(С)БО 9 «Запаси» та 16 «Витрати»
Отримані підприємством у результаті обміну на подібний об'єкт	Залишкова вартість переданого об'єкту. Якщо залишкова вартість переданого об'єкту перевищує його справедливую вартість, то первинною вартістю об'єкту буде справедлива вартість переданого об'єкту із включенням різниці до витрат звітного періоду
Отримані підприємством у результаті обміну на неподібний об'єкт основних засобів або інший актив	Справедлива вартість переданого об'єкту, збільшена на суму грошових коштів або їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну

Необхідною умовою точного і правильного обліку основних засобів є застосування єдиного принципу їх грошової оцінки – за первісною вартістю, залишковою вартістю, справедливою вартістю, відновлювальною (переоціненою) вартістю, ліквідаційною вартістю.

Первісна оцінка основних засобів являє собою собівартість їх придбання або собівартість їх створення. Собівартість основних засобів визначається як сплачена конкретно визначена сума грошових коштів або їх еквівалентів, або справедлива вартість іншої форми компенсації, котра надана для отримання активу на патент щодо його придбання або створення.

Первісна вартість об'єкта основних засобів включає наступні витрати: [5]

- суми, які сплачуються постачальникам конкретного виду активів або підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт;
- суми реєстраційних зборів, державного мита та аналогічних платежів, що виникають у зв'язку з придбанням права на кожен об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків, які виникають у зв'язку з придбанням чи створенням основних засобів;
- суми витрат зі страхування ризиків, що виникають при доставці основних засобів;
- суми витрат на встановлення, монтаж основних засобів чи їх налагодження;
- суми інших витрат, котрі безпосередньо пов'язані із доведенням основних засобів до стану, в якому вони будуть придатні для використання з конкретною метою.

Первісна вартість основних засобів, котрі отримані безоплатно, рівняється їх справедливій вартості на дату отримання.

Первісна вартість основних засобів, що внесено до статутного капіталу підприємства погоджується самими засновниками підприємства на рівні справедливої вартості основних засобів.

Справедлива вартість основного засобу визначається як вартість конкретного основного засобу, яку можна отримати в результаті обміну між зацікавленими, бажаючими та незалежними сторонами. Основні засоби, створені власними силами, оцінюються за тими ж загальними принципами, що й придбані основні засоби.

Залишкова вартість основного засобу – це різниця між первісною вартістю та сумою амортизації протягом терміну корисного використання активу. Оцінка залишкової вартості використовується для розробки планів заміщення активів та для розрахунку амортизації.

Переоцінена вартість основних засобів – це вартість основних засобів після їх переоцінки. Підприємство може переоцінити основний засіб, якщо залишкова вартість активу суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Під час переоцінки конкретного основного засобу необхідно переоцінити всі об'єкти (компоненти) групи основних засобів, до якої він належить. Якщо ринкова вартість основних засобів коливається незначно, достатньо проводити переоцінку кожні три або п'ять років.

Ліквідаційна вартість основних засобів – це сума грошових коштів або вартість інших активів, котру підприємство очікує одержати від продажу (ліквідації) основних засобів наприкінці терміну їх корисного використання, за вирахуванням будь-яких витрат, пов'язаних з продажем.

Відновлювальна вартість основних засобів – це вартість відтворення основних засобів за поточних сучасних умов. Вона визначається під час переоцінки основних засобів, яку проводять експерти з відповідною кваліфікацією або які мають відповідну ліцензію на здійснення експертної оцінки майна підприємства.

Отже, проведене узагальнення визначає напрямки подальшого розвитку теоретичних та методологічних засад обліку основних засобів та

буде сприяти формуванню більш репрезентативної інформації в підсистемах бухгалтерського обліку та контролю основних засобів в системі управління підприємством.

1.3. Місце, роль обліку основних засобів та їх особливості в системі управління підприємством

Забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах конкуренції, економічних викликів та загроз у глобальному та національному масштабах вимагає підвищення якості та ефективності прийняття управлінських рішень. Досягнення цієї мети можливе завдяки системному підходу, тобто такому, що враховує якомога більше факторів, критеріїв, причинно-наслідкових зв'язків та функцій економічних явищ, процесів та взаємозв'язків стосовно предмета та об'єкта дослідження.

Основні засоби становлять, у певному сенсі, унікальний предмет дослідження, оскільки вони прямо чи опосередковано пов'язані зі складністю взаємозв'язків, явищ та економічних процесів усередині підприємства, диверсифікацією його фінансово-господарської діяльності, зростанням впливу та загроз із зовнішнього середовища. Забезпечення конкурентної переваги для підприємства з точки зору економічної політики неможливе без розробки та впровадження інноваційно-інвестиційної стратегії, що вимагає відповідних коригувань в управлінні основними засобами та їх обліково-аналітичному забезпеченні.

Підвищена увага держави та суспільства до вирішення соціальних та екологічних проблем відповідно до стратегій сталого розвитку також призводить до змін у концептуальних підходах до стратегічного та тактичного управління активами та інтеграції цих процесів в бухгалтерський облік [40].

Проведене дослідження призвело до розробки концептуальної моделі обліку основних засобів у системі управління даними активами (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Концептуальна модель обліку основних засобів в системі управління (пропонується).

Сучасне підприємство – це складна, багаторівнева та структурно різноманітна структура, яка функціонує завдяки взаємодії численних факторів для досягнення стратегічних та практичних цілей, визначених її власниками. Система управління всіма бізнес-процесами в межах підприємства, таким чином, є сукупністю кількох підсистем, що забезпечують прийняття рішень щодо окремих суб'єктів та сфер діяльності.

Якість та своєчасність управлінської діяльності безпосередньо та суттєво залежать від послідовності та ефективності обліково-аналітичного забезпечення. Коли йдеться про бухгалтерські та аналітичні дані щодо наявності, руху та використання основних засобів, інформаційні потреби

суб'єктів управління недостатньо задовольняються через організаційні та методологічні недоліки в принципах обліку та аналізу.

На практиці існуючі методи обліку основних засобів зосереджені на інформаційній підтримці системи управління в цілому, незалежно від окремих підсистем управління, таких як: управління реальними матеріальними інвестиціями, управління потенціалом тощо. Тому, з метою подальшого вдосконалення методології та організації обліку основних засобів, необхідно уточнити та визначити їх місце та роль у функціонуванні підсистем оперативного управління.

Облікова та аналітична інформація щодо наявності, складу, стану, структури та використання основних засобів є важливим елементом управління необоротними активами, зокрема основними засобами. Для більшості малих та середніх підприємств основні засоби становлять найбільшу частку в структурі необоротних активів. Тому їхня поведінка впливає на управлінські рішення щодо необоротних активів в цілому та тісно пов'язана з причинно-наслідковими зв'язками.

У процесі управління грошовими потоками підприємства правильні, систематичні рішення базуються, серед іншого, на аналітичній інформації щодо надходження основних засобів та їх вибуття, а також пов'язаних з ними позитивних та негативних грошових потоків від інвестиційної діяльності. Підсистема управління витратами охоплює управління операційними, інвестиційними та фінансовими витратами. Процес управління операційними витратами включає аналіз:

- динаміки нарахованого зносу основних засобів;
- ефективності витрат на утримання та експлуатацію обладнання виробничого та адміністративного призначення;
- основних засобів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг;
- аналіз витрат на технічне обслуговування, експлуатацію, поточний та капітальний ремонт основних засобів.

В процесі управління витратами від інвестиційної діяльності підприємства, відповідно до НП(С)БО 1 й П(С)БО 16 проводиться аналіз втрат (збитків) від їх уцінки та витрат на ліквідацію основних засобів [23].

Під час прийняття управлінських рішень щодо фінансових результатів з метою максимізації чистого прибутку важливо також враховувати бухгалтерську та аналітичну інформацію щодо руху, стану та використання основних засобів. Це пояснюється тим, що динаміка використання основних засобів визначає операційний прибуток, а рівень ефективності використання основних засобів впливає на динаміку обсягів виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Крім того, значна кількість підприємств, що диверсифікують свою діяльність, здають в оренду окремі основні засоби, тим самим збільшуючи доходи від іншої операційної діяльності.

Процес запровадження інновацій напряду чи опосередковано пов'язаний зі змінами кількісного та якісного складу, стану та ефективності використання підприємством основних засобів. Тому підсистема управління стратегічними та поточними інвестиціями спирається на відповідні дані бухгалтерського обліку та аналізу основних засобів.

Сучасна ринкова економіка характеризується численними загрозами та втраченими можливостями. Економічні ризики, пов'язані з відсутністю економічних вигод для власників бізнесу та зниженням корисності основних засобів, часто є наслідком застарілої, неповної та недостатньої бухгалтерської інформації про основні засоби, що призводить до прийняття неоперативних та неефективних управлінських рішень. Одним з найважливіших напрямків ефективного управління ризиками є впровадження якісної та ефективної системи бухгалтерського обліку та аналізу основних засобів.

Особливо актуальною і важливою є облікова та аналітична інформація щодо наявності, поведінки та обслуговування основних засобів для підсистем управління інвестиціями. Реалізація стратегії сталого розвитку зазвичай включає інвестиційну складову. Тому, матеріальні та фінансові інвестиції є

необхідною передумовою інноваційної політики суб'єкта господарювання, засобом досягнення конкурентної переваги на олігополістичному ринку в довгостроковій перспективі та балансом між економічними, екологічними та соціальними інтересами власників підприємства.

1.4. Методична складова дослідження

Методологія дослідження охоплює методи, прийоми та методики як спосіб дослідження. Методологія – це система теорій, принципів та правил наукового дослідження, що є складною та багатоетапною сутністю, що містить низку методів, процедур та когнітивних операцій.

При обробці наукової інформації використовують низку методів, розроблених теорією статистики.

Метод – спосіб, процедура або перевірка чогось у певному порядку, за певними правилами, з використанням певних засобів.

Метод бухгалтерського обліку – система заходів, що забезпечують безперервний, поточний та взаємопов'язаний облік об'єктів бухгалтерського обліку з метою збереження майна (активів), контролю за раціональним використанням матеріальних ресурсів, трудових ресурсів та фінансових ресурсів, а також управління самим підприємством.

У процесі нашого дослідження ми використали наступні елементи методу бухгалтерського обліку:

- документація – використовувалася для відображення об'єктів бухгалтерського обліку та забезпечення поточного обліку на підприємстві;
- оцінка – застосовувалася для грошового вимірювання засобів і господарських процесів;
- інвентаризація - використовувалася для забезпечення достовірного поточного бухгалтерського обліку та фінзвітності;
- рахунки бухгалтерського обліку - застосовувалися для здійснення групування господарських операцій за економічними однорідними ознаками;

- подвійний запис – був використаний для контролю за правильністю відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;
- звітність - була використана для аналізу й характеристики фінансових результатів діяльності досліджуваного підприємства за досліджуваний період.

Усі ці елементи методу бухгалтерського обліку тісно взаємопов'язані та взаємозалежні: операції на рахунках фіксуються в документах, взаємозалежне відображення господарських операцій неможливе без використання подвійного запису, формування бухгалтерської звітності базується на системі рахунків, а для досягнення точності бухгалтерського обліку необхідні періодичні інвентаризації.

В аналітичній частині дослідження нами використано наступні елементи методу економічного аналізу:

- порівняння – було використано для дослідження рівня і динаміки відносних показників;
- метод рівноваги – було застосовано для встановлення метод рівноваги (рівноваги) між кількома однорідними і взаємопов'язаними показниками для виявлення значення одного з них за відомих значень інших;
- спосіб різниць – використано для визначення різниці між фактичними показниками та базовими показниками;
- аналітичні таблиці – було застосовано для раціонального представлення аналітичних даних.

Поєднання вищезгаданих елементів методу бухгалтерського обліку, методів економічного аналізу та методів контролю, дозволило нам вирішити поставлені завдання кваліфікаційної роботи.

Статистичні методи використовуються як у поточному обліку для збору необхідної достовірної інформації (групування, абсолютні величини, відносні та середні величини), так і в процесі аналізу фінансово-

господарської діяльності підприємства (індекси, метод кореляції, групування, дисперсія тощо).

Отже, дослідження бухгалтерського обліку основних засобів фермерського господарства «Колос - К» ми розділили на три етапи: підготовчий, аналітичний, узагальнюючий (рис. 1.3).

Для забезпечення безперервного та суцільного спостереження господарських операцій у бухгалтерському обліку, використовується документування як основний метод первинної фіксації об'єктів обліку.

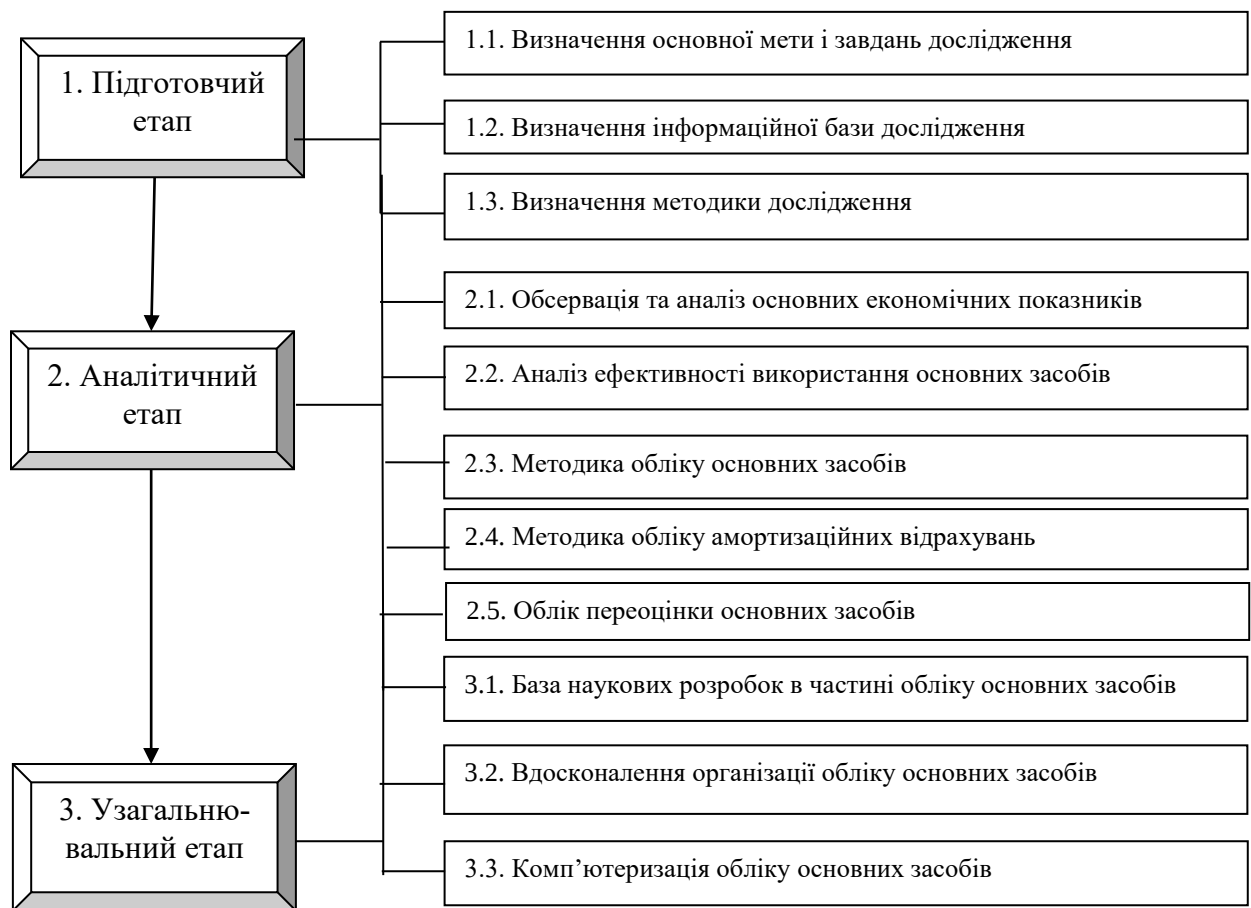

Рис. 1.3. Методика дослідження бухгалтерського обліку основних засобів.*

*розроблено автором

Кожна господарська операція повинна бути задокументована відповідним документом, що є письмовим підтвердженням її виконання. Даний метод використовувався в кваліфікаційній роботі при висвітленні первинної документації з обліку основних засобів.

В бухгалтерському обліку відображається велика кількість різноманітних об'єктів, узагальнення яких вимагає єдиного інструменту вимірювання – оцінки. Оцінка – це метод грошового виміру засобів та процесів. В кваліфікаційній роботі саме оцінка є необхідною передумовою для фіксації господарських операцій в бухгалтерському обліку.

Рахунки бухгалтерського обліку – це метод групування господарських процесів, задокументованих відповідними документами, за економічно однорідними характеристиками. В результаті застосування цього методу бухгалтерського обліку було отримано систематизовану інформацію про діяльність фермерського господарства.

Аналіз стану бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві було проведено на основі первинних, зведених облікових документів.

Для аналізу економічних показників діяльності фермерського господарства було використано форми річної звітності.

РОЗДІЛ II

ДІАГНОСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Характеристика економічної діяльності ФГ xxxxxxxx

Львівської області

Фермерське господарство (ФГ) xxxxxxxx Самбірського району Львівської області засноване 17.10.2000 року. ФГ xxxxxxxx діє відповідно до чинних нормативних і законодавчих актів, на засадах приватної власності на земельні ресурси і засоби виробництва. Фермерське господарство розташоване в селі Викоти Самбірського району Львівської області. Відстань до обласного центру м. Львів становить 84 км, а до районного центра м. Самбора – 9 км.

Згідно витягу з Єдиного державного реєстру (ЄДР) подамо в табл. 2.1 детальну характеристику об'єкта нашого дослідження.

Таблиця 2.1

Характеристика ФГ xxxxxxxx Львівської області згідно витягу з ЄДР*

<i>Показник</i>	<i>Характеристика</i>
Повна назва	Фермерське господарство (ФГ) xxxxxxxx
Код ЄДРПОУ	31164637
Дата реєстрації	17.10.2000 року
Організаційна форма	Фермерське господарство (ФГ)
Адреса	81454, Львівська область, Самбірський район, село Викоти, вулиця Жовтнева
Індивідуальний податковий номер:	311646313102
Статутний капітал	15,5 тис. грн.
Основні види діяльності	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур 01.50 Змішане сільське господарство 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві 77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування
Керівник	xxxxxxx
Головний бухгалтер	xxxxxxx

**узагальнено автором*

Основною метою господарської діяльності фермерського господарства xxxxxxxx Львівської області є вирощування сільськогосподарської продукції, а метою її здійснення – отримання прибутку та задоволення соціально-економічних потреб фермерського господарства.

На основі проведених нами досліджень, ми виявили, що найбільшу питому вагу в структурі товарного виробництва займає ріпак - 37,2%, далі йдуть зернові та бобові культури, на які припадає 33,0%, та на третьому місці картопля, на яку припадає 27,5%, Підсумовуючи вищесказане, ми встановили, що напрямок виробництва ФГ xxxxxxxx Львівської області можна охарактеризувати як вирощування ріпаку та зернових культур.

Фінансово-економічний аналіз має на меті оцінити фінансовий стан, фінансові результати та ефективність діяльності підприємства. Він дозволяє визначити напрямки та межі фінансового розвитку та коригувати грошово-кредитну політику. Аналіз виробничо-господарської діяльності дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів у виробництві та реалізації продукції, а також визначити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

Систему головних показників ефективності виробництва та показників економічної активності фермерського господарства xxxxxxxx Львівської області наведемо в табл. 2.2.

Проаналізувавши таблицю 2.2, можна підсумувати, що чистий прибуток у 2024 році збільшився в 2,7 рази або на 13617,2 тис.грн. порівняно з 2022 роком. Чистий дохід від реалізації продукції в 2024 р. в порівнянні з 2022 р. зріс на 81,7%, але витрати зростали швидшими темпами: собівартість реалізованої продукції зросла на 66,8%, інші витрати зросли в 5,8 разів у звітному 2024р. в порівнянні з 2022р. Причинами, через які витрати сільськогосподарського підприємства зростають швидше, ніж доходи, є багатогранними: висока інфляція, зростання цін на ресурси, податкова нестабільність, природні ризики тощо. В Україні на цю ситуацію додатково впливає повномасштабна війна. Не зважаючи на таке помітне зростання

витрат, підприємство залишається рентабельним, зокрема рівень рентабельності зріс з 15,2% (2022р.) до 18,8% (2024р.).

Таблиця 2.2

Динаміка показників ефективності виробництва та економічної активності ФГ xxxxxxxx Львівської області, 2022-2024 рр.*

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024р. у % до 2022р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	63 717,6	92 606,6	115 801,4	181,7
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	54 020,8	85 619,9	90 151,2	166,8
Інші доходи, тис. грн.	25,1	1 894,5	37,2	93,3
Інші витрати, тис. грн.	1 506,6	2 010,1	3 854,9	В 5,8р.
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	8 215,3	6 871,1	21 832,5	В 2,7р.
Середньорічна чисельність працівників, чол.	12	12	15	125,0
Урожайність основних культур, ц/га:				
пшениця	32,1	30,8	31,6	98,4
картопля	101,4	201,4	170,2	167,8
ріпак	23,7	24,1	23,1	97,5
Рівень рентабельності (збитковості), %	15,2	7,4	18,8	3,6 п.

**розраховано автором*

Розрахунки суб'єкта господарювання з дебіторами та кредиторами передбачають надходження та відтік коштів. Ці розрахунки показують фактичний стан дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості на конкретну дату. Дебіторська та кредиторська заборгованості мають значний вплив на фінансові результати сільськогосподарського підприємства та його загальну господарську діяльність. Отже, висока дебіторська заборгованість призводить до зменшення оборотного капіталу підприємства, що, у свою чергу, призводить до збільшення зобов'язань перед постачальниками, прострочення податків та інших платежів.

Структуру дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості ФГ xxxxxxxx Львівської області у 2024 році наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ФГ хххххххх
Львівської області, тис. грн.***

<i>Показники</i>	<i>Станом на 1.01.2024 р.</i>	<i>Станом на 1.01.2025 р.</i>	<i>Відхилення, +/-</i>
<i>Дебіторська заборгованість, всього:</i>	11 700,8	7554, 0	-4,1
В т.ч. за товари, роботи і послуги	11 700,8	11700,8	-4.1
<i>Кредиторська заборгованість, всього:</i>	29 115,4	32 102,5	3,0
Короткострокові кредити банків	19 435,8	26 391,8	6,9
Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	4 311,0	1284,5	-3,0
Поточні зобов'язання за розрахунками: з бюджетом	98,8	208,8	110,0
Інші поточні зобов'язання	5 269,8	4 217,4	-1,0

**розраховано автором*

Аналізуючи табл. 2.3, можна зробити висновок, що досліджуване фермерське господарство має як дебіторську, так і кредиторську заборгованість. Зокрема, на кінець 2024 року дебіторська заборгованість підприємства зазнала зменшення на 4,1 тис. грн. Щодо кредиторської заборгованості, то на кінець звітнього 2024 року її сума становила 32102,5 тис. грн. Найбільшу частку в структурі зобов'язань становила заборгованість по кредитах банків – 26391,8 тис.грн., яка на кінець звітнього року зменшилася на 6,9 тис.грн., що є позитивним моментом. Отже, можна зробити висновок, що ФГ хххххххх вчасно здійснює всі платежі.

Важливою складовою характеристики фермерського господарства є аналіз показників його майнового стану. Динаміку показників майнового стану ФГ хххххххх Львівської області та її аналіз подано в таблиці 2.4.

Аналіз ключових показників майнового стану ФГ хххххххх показав, що за досліджуваний період (2022-2024рр.) питома вага основних засобів в активах підприємства зменшилася на 0,02. Підводячи підсумки аналізу майнового стану ФГ хххххххх наголосимо, що майновий стан господарства є задовільним на сьогодні та зазнає постійного оновлення та модернізації.

Таблиця 2.4

**Динаміка показників майнового стану ФГ хххххххх
Львівської області за 2022-2024 рр.***

<i>Показник</i>	<i>2022р.</i>	<i>2023р.</i>	<i>2024р.</i>	<i>Відхилення 2024 р. до 2022 р. (+;-)</i>
Частка виробничих оборотних фондів	0,26	0,28	0,27	0,01
Частка основних засобів у активах	0,67	0,62	0,65	-0,02
Коефіцієнт зносу основних засобів	39,32	42,04	44,47	5,15
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,23	0,16	0,26	0,03
Частка виробничих оборотних активів	0,14	0,14	0,15	0,01
Коефіцієнт мобільності активів	1,07	1,04	1,08	0,01

**розраховано автором*

В таблиці 2.5. проведемо аналіз динаміки основних показників фінансової стійкості ФГ хххххххх Львівської області за 2022-2024 рр.

Таблиця 2.5

**Динаміка показників фінансової стійкості ФГ хххххххх
Львівської області за 2022-2024 рр.***

<i>Показник</i>	<i>2022р.</i>	<i>2023р.</i>	<i>2024р.</i>	<i>Відхилення 2024р. до 2022р. (%)</i>
Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал)	19087,3	16 370,7	20 767,3	108,8
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,987	0,804	0,612	61,7
Маневреність обігових коштів	0,013	0,008	0,025	209,1
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,014	1,243	1,644	162,1
Коефіцієнт покриття запасів	1,406	1,616	1,988	141,4
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,895	0,903	0,897	100,2
Коефіцієнт фінансової залежності	1,107	1,109	1,155	104,3
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,995	0,904	0,997	100,2

Аналіз даних табл. 2.5 показує, що показник власних обігових коштів ФГ xxxxxxxx Львівської області за період 2022-2024 рр. не зазнав значних змін. Даний факт свідчить про платоспроможність та ефективну діяльність суб'єкта господарювання.

2.2. Аналіз наявності, складу та ефективності використання основних засобів

Типовою групою необоротних активів кожного підприємства, що забезпечують виробництво продукції та умови для її реалізації, є основні засоби. Від ефективного використання основних засобів залежить як фінансове становище, так і майновий стан підприємства. Це вимагає підвищення якості бухгалтерської інформації, ефективності її отримання та повноти інформації, що надається всім рівням користувачів.

Місце основних засобів в структурі необоротних активів ФГ xxxxxxxx Львівської області проаналізуємо в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Місце основних засобів в структурі необоротних активів ФГ xxxxxxxx Львівської області за 2022-2024 рр. *

Необоротні активи	2021 р. тис. грн.	2022 р. тис. грн.	2023 р. тис. грн.	2024 р. тис. грн.	Приріст, +,-
Нематеріальні активи	-	-	-	-	-
Незавершені інвестиції капітальні	-	-	-	-	-
Основні засоби	26 899,60	37 038,90	41 604,90	19 664,30	-7 235,3
Довгострокові активи біологічні	-	-	-	-	-
Інші необоротні активи	5 281,30	5 448,20	5 476,00	5 732,60	451,3
Всього	32 180,90	42 487,10	47 080,90	25 396,90	- 6 784,0

*розраховано автором

Аналіз табл. 2.6 вказує на те, що в складі необоротних активів ФГ xxxxxxxx Львівської області за досліджуваний період, перебували основні засоби та інші необоротні активи. Вартість основних засобів протягом періоду дослідження зменшилася на 7 235,3 тис. грн. і становила в 2024 р.- 19 664,30 тис. грн. Такі зміни відбулися внаслідок продажу господарської будівлі.

В таблиці 2.7 здійснимо аналіз показників платоспроможності та показників ліквідності ФГ xxxxxxxx Львівської області за 2022-2024рр.

Таблиця 2.7

Динаміка ліквідності та платоспроможності фермерського господарства xxxxxxxx Львівської області в 2024 р.*

Показник	Логарифм розрахунку	Нормативне значення	На початок року	На кінець року	Відхилення (+/-)
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Ф.1 ряд.260 / ф.1 ряд.620	>1	48,6	22,3	-26,3
Коефіцієнт поточної ліквідності	Ф.1 (ряд.260-ряд.100-ряд.110-ряд.120-ряд.130-ряд.140)/ Ф.1 ряд.620	0,6-0,8	14,5	7,6	-6,9
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Ф.1 (ряд.220+ряд.230+ряд.240 / Ф.1 ряд.620	0,25-0,5	0,5	1,4	0,9
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	Ф.1 ряд.380 / Ф.1 ряд.640	>0.5	1	1	0
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	Ф.1 (ряд.260-ряд.620) / Ф.1 ряд.620	>0.1 зменшення	45,5	21,3	-24,2
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Ф.1 (ряд.260-ряд.620) / Ф.1 ряд.380	>0 збільшення	0,5	0,3	-0,2

*розраховано автором

Отож, аналізуючи таблицю 2.7, можемо констатувати той факт, що загальний коефіцієнт ліквідності (коефіцієнт покриття) ФГ xxxxxxxx

Львівської області значно нижчий за норматив (22,3), причиною цього є той факт, що поточні активи є досить нижчими за поточні пасиви. Коефіцієнт поточної ліквідності є на рівні - 7,6, а коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2024 р. підвищився на 0,9 п. і становив 1,3, а це є свідченням нецільового використання фінансових ресурсів фермерського господарства.

У таблиці 2.8 наведемо дані, котрі характеризують наявність основних засобів в ФГ xxxxxxxx Львівської області та зміни щодо їх руху, які відбулися протягом звітного періоду.

Таблиця 2.8

Динаміка наявності основних засобів і їх рух в ФГ xxxxxxxx Львівської області, 2022-2024рр.*

Роки	На початок року залишок, тис. грн.	На кінець року залишок, тис. грн.	На кінець року залишок за мінусом зносу, тис. грн.	Сума зносу основних засобів на кінець року, тис. грн.
2022	44 504,60	63 193,90	37 038,90	26 155,00
2023	63 193,90	79 115,10	41 604,90	37 510,20
2024	79 115,10	71 095,60	19 664,30	51 431,30

**розраховано автором*

Аналізуючи дані табл. 2.8, можна сказати, що досліджуване ФГ на кінець 2024 р., мало в наявності основні засоби, загальна вартість яких - 71 095,60 тис. грн., загальна сума зносу основних засобів на кінець 2024 року становила 51431,30 тис. грн. Наявна тенденція щодо зростання вартості основних засобів і суми їх зносу, спостерігається внаслідок проведеної переоцінки основних засобів, яка пов’язана насамперед із зростанням цін та інфляцією.

Наочно структуру основних засобів ФГ xxxxxxxx Львівської області за досліджуваний період (2022-2024 рр.) представлено на рис. 2.1.

Аналізуючи рис. 2.1, можемо зробити висновок, що найбільша частка в структурі основних засобів досліджуваного ФГ, належить групі «Будинки, споруди та передавальні пристрої», зокрема в 2024р. ця частка становила

54,5% проти частки 47,2% в 2022р. Найменшу питому вагу займає група «Інші основні засоби» (2022р. – 2,5%; 2024р.- 3,2%).

Рис. 2.1. Структура основних засобів ФГ xxxxxx Львівської області, 2022-2024рр.*

*розроблено автором

На рисунку 2.2 наведено графічне зображення динамічних змін амортизації основних засобів.

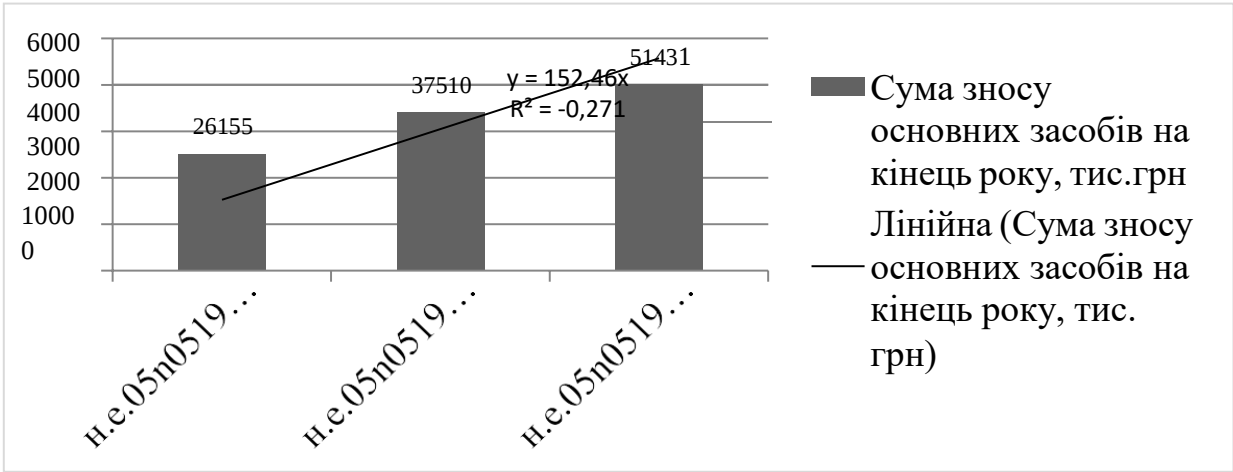

Рис. 2.2. Динаміка змін показника суми зносу основних засобів на кінець 2022-2024 рр.*

*розроблено автором

Відтворення основних засобів у ФГ xxxxxxxx Львівської області переважно здійснюється за рахунок власних коштів та кредитних коштів. Зауважимо, що більша частина кредитних коштів, які активно використовує ФГ, використовується саме для модернізації основних засобів.

На показники фінансової і господарської діяльності кожного підприємства, мають суттєвий вплив показники ефективності використання основних засобів самим підприємством.

У таблиці 2.9 нами проаналізовано вплив ефективності використання основних засобів (фондів) на показники фінансово-господарської діяльності ФГ xxxxxxxx Львівської області.

Таблиця 2.9

**Вплив ефективності використання основних засобів на діяльність
ФГ xxxxxxxx Львівської області***

<i>Показник</i>	<i>2022 р.</i>	<i>2023 р.</i>	<i>2024 р.</i>	<i>Відхилення (+,-)</i>
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	63 717,6	92 606,6	115 801,4	52083,8
Прибуток (збиток), тис. грн.	8 215,3	6 871,1	21 832,5	13617,2
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	44 504,6	63 193,9	79 115,1	34610,5
Фондовіддача, грн.	1,43	1,47	1,46	-0,03
Рентабельність (збитковість) основних засобів, %	18,5	10,9	27,6	9,1 п.

**розраховано автором*

Аналізуючи дані табл. 2.9 зауважимо, що у 2024 р. порівняно з 2022 р. практично за усіма роказниками відбулося зростання. Це пов'язано, насамперед, з підвищенням рівня ефективності використання ФГ xxxxxxxx Львівської області основних засобів. Показник фондовіддачі не зазнав змін, і в 2024 р. зафіксований на рівні 1,46 грн. проти 1,42 грн. в 2022р. Зазначимо, що рівень рентабельності основних засобів суттєво зріс за досліджуваний період і становив в 2024р. – 27,6%, що свідчить про ефективне використання наявних основних засобів у господарській діяльності ФГ.

2.3. Діюча практика ведення бухгалтерського обліку основних засобів в ФГ xxxxxxxx

Отримання своєчасної актуальної та достовірної інформації про економічні господарські процеси, що відбуваються на підприємстві, має вирішальне значення для управління виробництвом. Основним джерелом отримання такої інформації є документація всіх господарських операцій. Рациональна організація первинного бухгалтерського обліку, яка повинна забезпечувати повний облік усіх економічних господарських фактів та гарантувати достовірність зареєстрованих даних, є фундаментальною вимогою ефективного управління підприємством. Форми первинних документів з обліку основних засобів, які використовують в ФГ xxxxxxxx подано в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Форми первинних документів з обліку основних засобів

<i>Код документа</i>	<i>Назва документа</i>	<i>Коротка характеристика</i>
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Складають на кожний об'єкт окремо або на групу однотипних об'єктів, що мають однакову вартість і їх прийняла на відповідальне зберігання одна й та ж особа.
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих та модернізованих об'єктів	Складають при прийманні завершених робіт після добудови, реконструкції або модернізації об'єктів. Зазначають первісну вартість та технічну характеристику об'єкта.
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів	Складають при вибутті основних засобів (крім автотранспортних) при повному або частковому їх списанні. Перший примірник передають до бухгалтерії, де роблять запис до списку ОЗ.
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів	Складають при оформленні списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа або напівпричепа при їх ліквідації.
ОЗ-5	Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини	Складають при встановленні, запуску і демонтажу будівельної машини, що взята напрокат. Підписують представник організації, яка надає послуги з прокату.
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів	Здійснюють записи на підставі актів приймання-передачі основних засобів, актів на списання основних засобів, актів приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів й інших документів.

Код документа	Назва документа	Коротка характеристика
ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів	Використовують для реєстрації інвентарних карток. Заповнюють в одному примірникові та зберігають у бухгалтерії.
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів	Використовують для обліку руху основних засобів за групами. Заповнюють в одному примірникові та зберігають у бухгалтерії.
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів	Використовують для аналітичного обліку за місцем перебування основних засобів.

Рух основних засобів у межах підприємства має відношення до здійснення господарських операцій, пов'язаних з прийманням, внутрішньою передачею та вибуттям (ліквідацією), і фіксується у типових формах первинної бухгалтерської документації. При прийманні основних засобів ФГ хххххххх Львівської області складає Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (Форма № 03-1). Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів - (Форма № 03-1) подано в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

ФГ хххххххх

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 31164637

«11» жовтня 2024 р.

**Акт № 22 приймання-передачі (внутрішнього переміщення)
основних засобів***

Здавач	Одер-Жував	Код синтетичного обліку		Первісна вартість	Номер			Код синтетичного обліку		Попра - вочний коефі-цієнт
		Дебет	Кредит		Інвен-Тарний	Завод-ський	Пас-порта	Для віднесе-ння аморти-заційних відраху-вань	Мінімально допустимі строки корисного викорис-тання (роки)	
Цех, відділ, дільниця, лінія										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Від.1	Від.1	104	152	122000,00	2371	-	17	91	4	-

Устаткування		Сума амортизації (знос) з Моменту експлуатації об'єкта	Рік випуску (побудови)	Дата введення в експлуатацію (місяць, рік)
вид	Код			
12	13	14	15	16
-	-	-	2019	Жовтень 2024

*сформовано автором

Даний первинний обліковий реєстр використовується для обліку включення окремих об'єктів до складу основних засобів, їх введення в експлуатацію, внутрішньої передачі основних засобів від одного структурного підрозділу до іншого, та виключення їх з основних засобів у разі передачі іншому підприємству. При прийманні (придбанні) основних засобів складається протокол комісією, призначеною керівником підприємства, в одному примірнику на кожен окремий об'єкт.

Графік документообігу Акту приймання-передачі основних засобів в ФГ xxxxxxxx Львівської області наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Графік документообігу Акту приймання-передачі основних засобів*

<i>№ п/п</i>	<i>Вид роботи</i>	<i>Місце виконання</i>	<i>Виконавець</i>	<i>Строк виконання</i>
1	Огляд об'єкта необоротних активів	Склад	комісія	Перед введенням об'єкта в експлуатацію
2	Складання Акта приймання-передачі ОЗ у 2-х примірниках	Склад	Комісія	У момент введення об'єкта в експлуатацію
3	Підпис акта	Склад	Голова та члени комісії	У день складання Акта приймання- передачі ОЗ
4	Затвердження акта	Склад	Керівник	Протягом двох робочих днів після складання документа
5	Передача акта для обробки	Бухгалтерія	Працівник із обліку ОЗ (бухгалтер)	В день з затвердження Акта до 16.00
6	Перевірка й обробка інформації Акта та внесення її до інвентарної картки	Бухгалтерія	Працівник із обліку ОЗ (бухгалтер)	Протягом одного робочого дня після затвердження документа до 14.00
7	Передача Акта для фіксування інформації в системі реєстрів синтетичного обліку	Бухгалтерія	Працівник із обліку ОЗ (бухгалтер)	Протягом одного робочого дня після затвердження до 18.00

*сформовано автором

Оприбуткування (придбання) основних засобів після капітального ремонту, реконструкції або модернізації оформлюється Актом приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (Форма № 03-2): в одному примірнику, за умови, що роботи виконувалися господарським способом, та у двох примірниках, якщо роботи виконувалося іншим підприємством. Зауважимо, що протягом звітного періоду в господарстві такий документ не складався, оскільки ремонт або реконструкція основних засобів не проводилися.

Витрати на переміщення основних засобів у межах підприємства включаються до виробничих витрат. Витрати на доставку нового об'єкта до будівельного майданчика та нпзад, а також на складання та розбирання мобільних будівельних машин і механізмів включаються до витрат на експлуатацію будівельних машин і механізмів, а не до їх первісної вартості.

Завершені будівництвом будівлі та споруди приймаються в експлуатацію державними комісіями, призначеними відповідними органами влади, виходячи з виробничих витрат, які було понесено на їх будівництво. Датою введення в експлуатацію вважається дата підписання комісією акта. У ФГ хххххххх Львівської області створено постійно діючу комісію, до обов'язків котрої входить обстеження та введення в експлуатацію основних засобів після завершення будівництва або після прийняття їх підприємством.

Об'єкт основних засобів вилючають з активів у разі його вибуття, у разі його продажу, безоплатної передачі іншим особам або невідповідності критеріям визнання активом. Одночасно об'єкт основних засобів списується з балансу підприємства. При списанні з балансу основних засобів на підприємстві керуються Інструкцією про порядок списання будівель, споруд, машин, що відносяться до основних засобів [13].

Основні засоби підлягають списанню, коли їх заміна неможлива або економічно не вигідна, або коли їх неможливо продати. Списання будівель та споруд оформляється Актом на списання основних засобів (Форма № 03-3), а

ліквідація машин та обладнання — Актом на списання автотранспортних засобів (Форма № 03-4).

Акти оформляються у двох примірниках комісією, призначеною директором підприємства: перший примірник передається до бухгалтерії, другий - залишається у особи, котра є відповідальною за зберігання об'єкта. Другий примірник є підставою для здачі на склад матеріальних цінностей, що залишилися після списання.

В актах містяться дані про первісну вартість об'єкта, суму нарахованої амортизації за час його експлуатації та вартість одержаних матеріальних цінностей в процесі ліквідації об'єкта основних засобів. Витрати на списання матеріальних цінностей, отриманих шляхом демонтажу транспортних засобів, включають до розділу «Розрахунок результатів списання об'єкта».

Визначення непридатності основних засобів здійснюється постійною комісією, склад якої затверджується наказом по підприємству. До обов'язків комісії входить безпосередня перевірка технічного стану об'єкта, що підлягає списанню, визначення детальних причин списання (знесення, реконструкція, аварії тощо), виявлення осіб, винних у передчасному виведенні об'єкта з експлуатації, подання клопотань про притягнення цих осіб до відповідальності, визначення цільового використання окремих вузлів та деталей, що підлягають списанню, та підготовка актів списання об'єктів. Ліквідація об'єкта основного засобу може бути повною або частковою. У разі часткової ліквідації, відповідно до П(с)БО 7, первісна вартість об'єкта зменшується на первісну вартість частини, що ліквідується, а амортизація відповідно зменшується на суму амортизації частини, що ліквідується.

При списанні інвентаря у ФГ складається Акт на списання виробничого і господарського інвентаря (Форма № 126).

Головним недоліком основних первинних документів з обліку основних засобів, що використовуються у ФГ xxxxxxxx, є їх застарілий зміст та реквізити. Це суперечить зусиллям щодо узгодження національних

стандартів з міжнародними. У цей сектор було внесено лише незначні корективи, а основні проблеми не вирішено.

Основні засоби можуть обмінюватися на подібні або неподібні активи. Під час обміну застарілі активи списуються з балансу підприємства, а ті, що були придбані шляхом обміну, капіталізуються (оприбутковуються).

У разі обміну основного засобу на інший неподібний, первісна вартість придбаного об'єкта прирівнюється до справедливої вартості переданого основного засобу. Вона може бути збільшена (зменшена) на суму грошових коштів або їх еквівалентів, переданих (отриманих) під час обміну. Акти про надходження і вибуття основних засобів передаються до бухгалтерії підприємства. Є випадки, коли первинні документи не надходять своєчасно до бухгалтерії, або підписи відповідальних осіб відсутні.

Аналітичний облік основних засобів у ФГ xxxxxxxx Самбірського району Львівської області ведуть в розрізі інвентарних об'єктів.

Інвентарний об'єкт – це цілісний закінчений пристрій з усіма його пристосуваннями й приладдями, або конструктивно окремий об'єкт, призначений для виконання певних, незалежних функцій. Кожному інвентарному об'єкту присвоюється інвентарний номер, який вказують на цьому об'єкті та відображають в первинних документах та облікових реєстрах з основних засобів. Облік також ведеться за видами основних засобів, їх місцезнаходженням та матеріально-відповідальними особами.

На кожен об'єкт основних засобів оформляються інвентарні картки. Вони містять інформацію про технічні параметри об'єкта, його інвентарний номер, первісну вартість (ціну), норму амортизації тощо. Записи в інвентарних картках здійснюються на основі даних з первинних документів та технічних паспортів. Картки оформляють в одному примірнику і зберігають в бухгалтерії.

Реєстрація заповнених інвентарних карток відбувається в описах інвентарних карток з обліку основних засобів (Форма №03-7). Описи ведуться в розрізі класифікаційних груп об'єктів основних засобів. За умови

вибуття основного засобу, робиться помітка в Описі, а відповідна інвентарна картка прикладається до Акту списання основних засобів.

Інвентарні картки на основні засоби складають в окремі картотеки. Наприкінці місяця вони використовуються для заповнення Картки обліку руху основних засобів (Форма №03-8) [12].

За кожним місцем експлуатації основних засобів для здійснення обліку кожного об'єкта основних засобів в розрізі матеріально-відповідальних осіб, ведуть Інвентарний список основних засобів (Форма №03-9).

Синтетичний рахунок 10 «Основні засоби» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів. За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» обліковують надходження основних засобів на баланс підприємства за первісною вартістю; суму витрат, пов'язаних з покращенням об'єкта шляхом модернізації, модифікації, добудови, реконструкції, що призведе до зростання економічних вигод в майбутньому; суму дооцінки вартості об'єкта основних засобів. За кредитом рахунку 10 «Основні засоби» обліковують вибуття основних засобів через продаж, безоплатну передачу, невідповідність критеріям визнання основного засобу активом; також вибуття у разі ліквідації основного засобу; суму уцінки вартості об'єкта основних засобів.

Синтетичний рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки: [12]

100 «Інвестиційна нерухомість»

101 «Земельні ділянки»

102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»

103 «Будинки та споруди»

104 «Машини та обладнання»

105 «Транспортні засоби»

106 «Інструменти, прилади та інвентар»

107 «Тварини»

108 «Багаторічні насадження»

109 «Інші основні засоби»

На субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» обліковують наявність та рух кожного об'єкта інвестиційної нерухомості; на субрахунку 101 «Земельні ділянки» обліковують земельні ділянки; на субрахунку 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель» обліковують капітальні вкладення (інвестиції) на поліпшення земель; на субрахунку 103 «Будинки та споруди» обліковують наявність, рух будинків та споруд, житлових будівель, а також їх структурних складників та передавальних пристроїв; на субрахунку 104 «Машини та обладнання», субрахунку 105 «Транспортні засоби» та субрахунку 106 «Інструменти, прилади та інвентар» обліковується рух та наявність автомобілів, меблі, побутові електронні й електромеханічні прилади та інструменти, електронно-обчислювальні машини для інформаційних систем, телефони, рації, інше офісне обладнання, устаткування й складові до них; на субрахунку 107 «Тварини» обліковуються довгострокові біологічні активи, котрі не пов'язані з сільськогосподарською діяльністю підприємств; на субрахунку 108 «Багаторічні насадження» здійснюється облік багаторічних насаджень; на субрахунку 109 «Інші основні засоби» обліковують рух і наявність інших основних засобів, які не включили до інших субрахунків рахунку 10.

Придбання основних засобів виробничого характеру в бухгалтерському обліку відображають наступними проведеннями (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Відображення в обліку придбання основних засобів*

№ З/н	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д – т	К – т
Перша подія – отримання об'єкта основних засобів			
1.	Отримано основні засоби від постачальника	152	631
2.	Відображено суму податкового кредиту	641	631
3.	Відображено отримання транспортних, посередницьких, та інших послуг, пов'язаних з придбанням основних засобів	152	685
4.	Відображено суму податкового кредиту	641	685
5.	Відображено витрати на заробітну плату працівникам	152	661

6.	Відображено нарахування на заробітну плату	152	65
7.	Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію	10	152
8.	Перераховано оплату постачальнику	631	311
9.	Відображено оплату послуг	685	311
Перша подія - оплата об'єкта основних засобів			
1.	Перераховано аванс постачальнику	371	311
2.	Відображено виникнення податкового кредиту по ПДВ	641	644
3.	Отримано основні засоби від постачальника	152	631
4.	Відображено суму податкового кредиту	644	631
5.	Відображено отримання транспортних, посередницьких, страхових та інших послуг, пов'язаних з придбанням основних засобів	152	685
6.	Відображено суму податкового кредиту	641	685
7.	Відображено витрати на зарплату працівникам	152	661
8.	Відображено нарахування на заробітну плату	152	65
9.	Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію	10	152
10.	Здійснено оплату послуг	685	311
11.	Відображено взаємозалік заборгованостей	631	371

**узагальнено автором*

Безоплатно отримані суб'єктом господарювання основні засоби відображаються в обліку як збільшення додаткового капіталу по кредиту рахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

**Відображення в бухгалтерському обліку основних засобів, які
отримано безоплатно***

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д – т	К – т
1.	Безкоштовно отриманий основний засіб	152	424
2.	Відображено отримані послуги	152	685
3.	Відображення податкового кредиту за отриманими послугами	641	685
4.	Введення об'єкта основного засобу в дію (експлуатацію)	10	152
5.	Нарахована амортизація в перший місяць експлуатації	23	131

**узагальнено автором*

Основний засіб можна придбати шляхом обміну на будь який інший актив. За таких умов, собівартість даного основного засобу буде оцінена на рівні справедливої вартості отриманого активу, яка прирівнюється до справедливої вартості переданого активу з врахуванням поправки на суму грошових активів, що були передані. (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Відображення в бухгалтерському обліку придбання основних засобів шляхом обміну на інший актив*

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д – т	К – т
1.	Передача основного засобу іншому підприємству	361	742
2.	Виникнення податкового зобов'язання підприємства	742	641
3.	Списання залишкової вартості основного засобу	972	10
4.	Отримання основного засобу	15	631
5.	Відображення податкового кредиту підприємства	641	631
6.	Введено основний засіб в дію (експлуатацію)	10	15
7.	Проведення взаємозаліку заборгованості між покупцем і продавцем	631	361

*узагальнено автором

Вибуття основних засобів в результаті продажу, відображається в наступних бухгалтерських проводках, які представлені в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Відображення в бухгалтерському обліку реалізації основних засобів*

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д – т	К – т
Перша подія – відвантаження об'єкта основних засобів			
1.	Відображено дохід від реалізації основних засобів	361	742
2.	Відображено податкові зобов'язання по ПДВ	742	641
3.	Списано знос реалізованих основних засобів	131	10
4.	Відображено собівартість реалізованих основних засобів	972	10
5.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів	972	31, 66
6.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів на фінансовий результат	791	972
7.	Списано доходи від реалізації на фінансовий результат	742	791
8.	Надійшла оплата від покупця	311	361
Перша подія - оплата об'єкта основних засобів			
1.	Отримано аванс від покупця	311	681
2.	Відображено виникнення податкового зобов'язання	643	641

*узагальнено автором

Залишкову вартість ліквідованого об'єкта основного засобу та витрати, які були пов'язані з його ліквідацією, відображають в обліку на субрахунок 976 «Списання необоротних активів». За умови оприбуткування

матеріальних цінностей при ліквідації об'єкта основних засобів, то вони будуть відображатися по кредиту субрахунка 746 «Інші доходи» (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

**Відображення в бухгалтерському обліку вибуття основних засобів
внаслідок ліквідації ***

№ 3/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д – т	К – т
1.	Списано знос ліквідованих основних засобів	131	10
2.	Відображено залишкову вартість ліквідованих основних. Засобів	976	10
3.	Відображено витрати на зарплату працівникам, що ліквідовують основні засоби	976	66,65
4.	Оприбутковано матеріали від ліквідації основних засобів	20	746
5.	Відображено суму непрямих податків	976	64
6.	Списано залишкову вартість основних засобів на фінансові результати	793	976
7.	Списано доходи від ліквідації на фінансові результати	746	793
8.	Відображено дохід від реалізації основних засобів	361	742
9.	Відображено податкові зобов'язання по ПДВ	742	643
10.	Списано знос реалізованих основних засобів	131	10
11.	Відображено собівартість реалізованих основних засобів	972	10
12.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів	972	66,65
13.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів	793	972
14.	Списано доходи від реалізації основних засобів на фінансовий результат	742	793
15.	Здійснено оплату послуг	685	311
16.	Проведено взаємозалік заборгованостей	681	361

*узагальнено автором

Бухгалтерський облік у ФГ xxxxxxxx Самбірського району Львівської області ведеться із застосуванням Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291 та у відповідності до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.99р., затверджених Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (ПСБО) та інших законодавчих, нормативно - правових документів щодо питань організації бухгалтерського обліку на підприємстві з використанням бухгалтерського програмного забезпечення [31,26, 28].

Бухгалтером ФГ хххххххх Львівської області для ведення облікової роботи використовується автоматизована форма бухгалтерського обліку, зокрема ФГ в своїй практичній діяльності застосовує програму «1С:Бухгалтерія». Дана програма має досить велику кількість «стандартних» звітів, зокрема «Оборотно-сальдову відомість», «Аналіз рахунку», «Картку рахунка» тощо. Ці звіти дають змогу бухгалтеру ФГ хххххххх проаналізувати правильність оформлення господарських операцій господарства за певний період часу. Інформацію з «стандартних» звітів бухгалтер ФГ хххххххх використовує для формування «регламентованих» звітів, які подаються в податкові органи та позабюджетні фонди.

З метою управління та моніторингу основних засобів в досліджуваному фермерському господарстві використовують *підсистему «Облік основних засобів»*. Автоматизоване вирішення завдань у сфері обліку основних засобів в досліджуваному господарстві базується на створені та ведені бази даних про наявність основних засобів на основі інвентарних карток. Водночас бухгалтер відповідає за фіксацію основної інформації, оперативне управління, контроль за наявністю та рухом основних засобів, а також видачу необхідної інформації для друку або відображення на екрані за потреби [9].

Для основних засобів і нематеріальних активів складаються такі основні операції:

- оприбуткування,
- приймання,
- нарахування норми амортизації,
- модернізація,
- передача,
- списання,
- інвентаризація.

Нараховану суму амортизації за місяць можна розподілити між кількома рахунками або об'єктами аналітичного обліку. Для основних

засобів, які використовуються сезонно, може застосовуватися графік нарахування амортизації.

Схему організації бухгалтерського обліку основних засобів у фермерському господарстві xxxxxxxx Львівської області з використанням «1С:Бухгалтерія 8» нами подано на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Схему організації бухгалтерського обліку основних засобів у ФГ xxxxxxxx з використанням «1С:Бухгалтерія 8».*

*розроблено автором

2.4. Нарахування амортизації на основні засоби та особливості методики її обліку

Під час використання, основні засоби зазнають фізичного та морального зносу. Сума нарахованої амортизації (зносу) переноситься на

собівартість виробленої продукції, а залишкова вартість основних засобів зменшується на суму нарахованої амортизації.

Амортизація – це систематичний розподіл вартості амортизованих основних засобів протягом терміну їх корисного використання.

Строк корисного використання основного засобу визначається підприємством самостійно. Мінімально допустимий термін корисного використання встановлений у Податковому кодексі.

Нарахування амортизації починається з моменту визнання основного засобу активом (зарахування на баланс) з місяця, наступного за місяцем, у якому актив стає придатним для використання. Амортизація нараховується щомісяця. Амортизація призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, переобладнання та технічного обслуговування.

Амортизація призупиняється з місяця, наступного за місяцем вибуття основного засобу.

На ФГ xxxxxxxx Львівської області для нарахування амортизації складають Відомість нарахування амортизації (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

ФГ xxxxxxxx

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 31164637

«10» квітня 2024р.

ВІДОМІСТЬ № 15
нарахування амортизації основних засобів за прямолінійним методом

Інвен-тарний номер	Класифікаційна група, вид та назва об'єкта	Дата оприбут-кування	Первісна вартість, грн.	Ліквідаційна вартість, грн.	Первісна вартість за мінусом ліквідаційної вартості, грн.
1	2	3	4	5	6
2716	Сівалка СЗТ-3.6	2022	75 200.00	2100.00	73100.00

Аналітичний облік зносу основних засобів ведуть в розрізі їх видів. Сума нарахованої амортизації на ОЗ відображається збільшенням суми виробничих витрат підприємства та зносу основних засобів.

Зокрема, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (далі – ПСБО 7), затвердженого наказом МФУ від

27.04.2000 року №92 [28], амортизацію основних засобів нараховують з застосуванням наступних методів.

Згідно з *прямолінійним методом*, та сама частина вартості активу, що амортизується, завжди визнається як витрати в поточному періоді протягом терміну корисного використання активу. Сума амортизації визначається шляхом ділення вартості амортизації активу на термін його корисного використання:

$$\text{Сума амортизації за період} = \frac{\text{Первісна вартість ОЗ} - \text{Ліквідаційна вартість ОЗ}}{\text{Строк корисного використання ОЗ}} \quad (2.1)$$

Суму амортизації також можемо розрахувати як добуток вартості амортизованих основних засобів та норми амортизації:

$$\text{Сума амортизації (зносу)} = \left(\frac{\text{Первісна} - \text{Ліквідаційна}}{\text{вартість ОЗ} \quad \text{вартість ОЗ}} \right) \times \text{Норма амортизації} \quad (2.2)$$

Метод зменшення залишкової вартості полягає у визначенні річної суми амортизації шляхом множення початкової залишкової вартості активу або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації (зносу) на річну норму амортизації.

Річна норма амортизації (у відсотках) розраховується як різниця між одиницею та квадратним коренем з кількості років використання об'єкта, поділена на його первісну вартість.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості допомагає пришвидшити процес відновлення основних засобів. Порівняно з прямолінійним методом, він забезпечує вищу амортизацію в перші кілька років використання, ніж в останні, одночасно зменшуючи амортизаційні відрахування протягом усього терміну корисного використання.

Відповідно до методу *зменшення залишкової вартості*, розраховують річну суму амортизації за такою формулою:

$$\text{Річна сума амортизації} = \text{Річна норма амортизації} \times \text{Залишкова вартість ОЗ на початок звітнього року} \quad (2.3)$$

(зносу)

$$\begin{array}{l} \text{Річна} \\ \text{норма} \\ \text{амортизації} \\ \text{(зносу)} \end{array} = \frac{\text{Т (к-сть років корисного використання)}}{1 - \sqrt[\text{ліквідаційна вартість ОЗ}]{\frac{\text{первісна вартість ОЗ}}{\text{ліквідаційна вартість ОЗ}}}} \quad (2.4)$$

Характерною особливістю *методу прискореного зменшення залишкової вартості* є те, що норма амортизації, розрахована за допомогою прямолінійного методу виходячи з терміну корисного використання основного засобу, подвоюється та застосовується до залишкової вартості основного засобу.

$$\begin{array}{l} \text{Річна} \\ \text{сума} \\ \text{амортизації} \\ \text{(зносу)} \end{array} = 2 \times \begin{array}{l} \text{Річна} \\ \text{норма} \\ \text{амортизації} \end{array} \times \begin{array}{l} \text{Залишкова вартість} \\ \text{ОЗ на початок} \\ \text{звітнього року} \end{array} \quad (2.5)$$

Кумулятивний метод передбачає розрахунок суми амортизації за звітний період шляхом множення вартості амортизованого активу на кумулятивний коефіцієнт:

$$\begin{array}{l} \text{Річна сума} \\ \text{амортизації} \\ \text{(зносу)} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Кумулятивний} \\ \text{коефіцієнт} \end{array} \times \left(\frac{\text{Первісна вартість ОЗ} - \text{Ліквідаційна вартість ОЗ}}{\text{Ліквідаційна вартість ОЗ}} \right) \quad (2.6)$$

Кумулятивний коефіцієнт визначається за таке формулою:

$$\begin{array}{l} \text{Кумулятивний} \\ \text{коефіцієнт} \end{array} = \frac{\begin{array}{l} \text{Кількість років, котрі залишаються до кінця} \\ \text{очікуваного строку використання ОЗ} \end{array}}{\begin{array}{l} \text{Сума років корисного використання} \\ \text{об'єкта ОЗ} \end{array}} \quad (2.7)$$

Виробничий метод зазвичай застосовується до активної частини основних засобів, яка використовується нерівномірно. Він базується на припущенні, що сума амортизації є результатом використання активу та залежить від кількості виробленої на ньому продукції, тобто виконаної роботи. Тому для її визначення потрібні дані про розрахункову загальну

фізичну кількість продукції за весь термін корисного використання та фактичну кількість одиниць продукції за певний період, тобто обсяг виконаної роботи.

Суму амортизації основних засобів згідно даного методу визначають за такою формулою:

$$\text{Сума амортизації (зносу)} = \text{Фактичний обсяг продукції виробленої} \times \text{Виробнича ставка амортизації} \quad (2.8)$$

$$\text{Виробнича ставка амортизації} = \frac{\text{Первісна вартість ОЗ} - \text{Ліквідаційна вартість ОЗ}}{\text{Очікуваний обсяг продукції з використанням ОЗ}} \quad (2.9)$$

Даний метод довів свою ефективність у підприємствах, котрі спеціалізуються на виробництві одного виду продукту або послуги.

Щодо методології розрахунку амортизації відповідно до Податкового кодексу України (ПКУ), необхідно насамперед розмежувати групи основних засобів та інші основні засоби та врахувати мінімально допустимі терміни амортизації для них. [27]

Рекомендовані методи розрахунку амортизаційних відрахувань для груп основних засобів представлені в таблиці 2.19.

ПКУ, порівняно з П(С)БО 7, запроваджує чіткі обмеження щодо використання методів амортизації, обраних підприємством, для окремих категорій основних засобів та інших необоротних активів.

Податкове законодавство вимагає переведення основних засобів з групового обліку на пооб'єктний облік, тобто нарахування амортизації має здійснюватися щомісяця [10].

Для обліку зносу (амортизації) необоротних активів, використовується синтетичний рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», на котрому узагальнюють інформацію про суму нарахованих амортизаційних відрахувань та суму індексації зносу необоротних нематеріальних та матеріальних активів.

Таблиця 2.19

Методи нарахування амортизації для груп основних засобів та інших необоротних активів згідно ПКУ*

Група основних засобів та інших необоротних активів	Методи нарахування амортизації				
	Прямо-лінійний	Зменшення залишкової вартості	Прискореного зменшення залишкової вартості	Кумулятивний	Виробничий
1	-	-	-	-	-
2	+	+	-	+	+
3	+	+	-	+	+
4	+	+	+	+	+
5	+	+	+	+	+
6	+	+	-	+	+
7	+	+	-	+	+
8	+	+	-	+	+
9	+	-	-	-	+
10	Використовується один із методів, що визначається у ПКУ				
11					
12	+	-	-	-	+
13	-	-	-	-	-
14	+	-	-	-	+
15	+	-	-	-	+
16	+	+	-	+	+

*узагальнено автором на основі[6]

Синтетичний рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» має такі субрахунки: [37]

- 131 «Знос основних засобів»;
- 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів»;
- 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»;
- 134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів»;
- 135 «Знос інвестиційної нерухомості».

По кредиту балансового рахунка 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» відображається сума нарахованої амортизації та індексація зносу необоротних активів, а за дебетом балансового рахунка 13 - зменшення суми зносу.

На субрахунку 131 «Знос основних засобів» узагальнюють інформацію про знос необоротних активів підприємства, які обліковуються на балансовому рахунку 10 «Основні засоби».

На субрахунку 132 «Знос інших необоротних активів» узагальнюють інформацію про знос необоротних активів, які обліковуються на балансовому рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

На субрахунку 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів» узагальнюють інформацію про загальну суму амортизації нематеріальних активів підприємства.

На субрахунку 134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів» узагальнюють суму амортизації (зносу), яка нарахована на біологічні активи, що обліковуються на субрахунку 162 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю» та субрахунку 164 «Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю».

На субрахунку 135 «Знос інвестиційної нерухомості» узагальнюють інформацію про суму зносу інвестиційної нерухомості, яка обліковується на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» за первісною вартістю.

У таблиці 2.20 подано приклади господарських операцій з нарахування зносу (амортизації) основних засобів на підприємстві.

Таблиця 2.20

**Відображення на рахунках бухгалтерського обліку амортизації (зносу)
основних засобів**

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Нарахована амортизація (знос) на об'єкти основних засобів: виробничого призначення	23	131
загальнопромислового призначення	91	131
загальногосподарського призначення	92	131
що забезпечують збут продукції	93	131
житлово-комунального та соціально - культурного призначення	949	131
що використовуються на будівництві	151	131
Списано суму зносу реалізованих і ліквідованих основних засобів	131	10

В ФГ хххххххх Львівської області при нарахування амортизації застосовують прямолінійний метод за допомогою автоматизованої програми «1С:Бухгалтерія 8».

2.5. Методика обліку переоцінки основних засобів

Визначення справедливої вартості активів суб'єкта господарювання є одним із вирішальних факторів в бухгалтерському обліку. У сучасних умовах господарювання, більшість підприємств стикається з проблемою значної різниці між залишковою вартістю основних засобів та їх справедливою вартістю. Такі розбіжності призводять до спотворень показників фінансової звітності.

Якщо залишкова вартість основного засобу на дату балансу суттєво відрізняється від його справедливої вартості, підприємство повинно переоцінити основний засіб. Під час переоцінки основного засобу всі об'єкти групи основних засобів, до якої належить основний засіб, повинні бути переоцінені на одну й ту саму дату.

Первісна вартість та сума амортизації переоціненого основного засобу визначаються шляхом множення первісної вартості та суми амортизації на індекс переоцінки.

Індекс переоцінки визначається шляхом ділення справедливої вартості переоціненого активу на його залишкову вартість. Зміни первісної вартості та суми амортизації основного засобу повинні бути відображені в регістрі аналітичного обліку Інвентарна картка обліку основних засобів (Форма 03-6).

Якщо об'єкт основних засобів має залишкову вартість, що дорівнює нулю, його переоцінена залишкова вартість визначається шляхом додавання справедливої вартості об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми амортизації, нарахованої за об'єктом.

Суму дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включають до додаткового капіталу підприємства. Суму уцінки залишкової

вартості об'єкта основних засобів включають у витрати, які понесено підприємством.

Якщо на дату дооцінки основного засобу, сума попередньої уцінки цього основного засобу перевищує суму попередньої дооцінки, то сума такої дооцінки включається до складу доходів за звітний період у межах цієї суми, а різниця між сумою переоцінки та поміченим перевищенням використовується для збільшення іншого додаткового капіталу.

Якщо на дату чергової уцінки основного засобу, попередньо сума дооцінки основного засобу перевищує попередню суму уцінки залишкової вартості основного засобу, то сума наступної уцінки буде використана для зменшення іншого додаткового капіталу в розмірі перевищення, а різниця між сумою уцінки та поміченим перевищенням буде відображена як витрати у звітному періоді.

Під час розкриття інформації про основні засоби, зміна первісної (переоціненої) вартості основних засобів та амортизація, що виникла внаслідок переоцінки, повинні бути відображені у примітках до фінансової звітності.

Оформлення в бухгалтерському обліку дооцінки об'єкта основних засобів представимо наступним чином.

- розрахунок індекса переоцінки:

$$\text{Індекс}_\text{переоцінки} = \frac{\text{справедлива}_\text{вартість}}{\text{залишкова}_\text{вартість}}; \quad (2.10)$$

- первісна вартість ОЗ множиться на *індекс переоцінки*;
- сума зносу ОЗ множиться на *індекс переоцінки*.

Інформація про зміни у первісній вартості і сумі амортизації (зносу) об'єкта основного засобу фіксується в регістрах аналітичного обліку.

Дооцінку основних засобів у бухгалтерському обліку відображено в таблиці 2.21.

Таблиця 2.21

Оформлення в обліку дооцінки об'єкта основних засобів

<i>Зміст господарської операції</i>	<i>Д-т</i>	<i>К-т</i>
Визначення індексу переоцінки	-	
Збільшення первісної вартості об'єкта на різницю між залишковою вартістю і справедливою	10	423
Збільшення нарахованого зносу на різницю між розрахованою сумою і нарахованою раніше	423	13
Якщо сума попередньої уцінки більше суми дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів		
Визначення індексу переоцінки		-
Збільшення вартості об'єкта на різницю між залишковою вартістю і справедливою в межах суми уцінки	10	746
Збільшення первісної вартості об'єкта на різницю між залишковою вартістю і справедливою	10	423
Збільшення нарахованого зносу на різницю між розрахованою сумою і нарахованою раніше	423	13

Уцінку основних засобів у бухгалтерському обліку відображено в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Оформлення в обліку уцінки об'єкта основних засобів

<i>Зміст господарської операції</i>	<i>Д-т</i>	<i>К-т</i>
1. Сума уцінки включається до складу витрат		
Зменшення корисності об'єкта шляхом збільшення нарахування зносу	975	13
2. Сума уцінки перевищує суму попередньо проведеної дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів		
Зменшення вартості об'єкта в частині залишкової вартості на суму, рівну попередній до оцінці	423	10
Зменшення корисності об'єкта шляхом збільшення нарахування зносу на суму перевищення уцінки над сумою дооцінки	975	10
3. Сума уцінки менше суми попередньо проведеної дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів		
Зменшення вартості об'єкта в частині залишкової вартості на суму, що менше попередньої дооцінки	423	10

Оформлення в бухгалтерському обліку уцінки об'єкта основних засобів проводиться в такому порядку:

- якщо до моменту переоцінки, вартість основного засобу не переоцінювалася, то сума уцінки має бути включена до витрат;
- за умови, що сума уцінки є меншою, ніж сума дооцінки, тоді

відбувається зменшення додаткового капіталу;

- за умови, що сума уцінки є більшою, ніж сума дооцінки, тоді відбувається зменшення додаткового капіталу на суму дооцінки.

Приведемо приклад з переоцінки (дооцінки та уцінки) основного засобу в досліджуваному підприємстві у таблиці 2.23.

Таблиця 2.23

**Приклад господарських операцій з переоцінки (дооцінки та уцінки)
основного засобу***

№	Зміст господарської операції	Документ	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Відображено результати дооцінки об'єкта ОЗ на суму: – дооцінки первісної вартості (180 000 – 90 000)	Звіт про оцінку майна,	104	411	90000
2	- дооцінки зносу (80 000 – 40 000)	бухгалтер-ська довідка	411	131	40000
3	Відображено результати уцінки об'єкта ОЗ на суму: – уцінки зносу (2 200 – 1 760)	Звіт про оцінку майна,	131	104	440
4	– уцінки залишкової вартості (5 000 – 4 000)	бухгалтер-ська довідка	975	104	1000

*розраховано автором

Результати проведеної переоцінки основних засобів відображаються у фінансовій звітності суб'єкта господарювання: дооцінка – в балансі, звіті про фінансові результати та звіті про власний капітал, а уцінка – в балансі та звіті про фінансові результати.

РОЗДІЛ III

ОПТИМІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Покращення обліку основних засобів в системі ефективного управління підприємством

На сучасному етапі однією з умов ефективного функціонування підприємств є володіння основними засобами. Основні засоби відіграють життєво важливу роль у виробничому процесі; вони становлять матеріальну основу та забезпечують необхідні умови для здійснення основних видів господарської діяльності. В умовах сучасного економічного розвитку управління основними засобами має вирішальне значення для всіх підприємств в Україні, оскільки основні засоби, сформовані на ранніх стадіях діяльності підприємства, потребують постійного управління.

Вивчення сучасного стану основних засобів та розробка ефективних стратегій управління ними набувають дедалі більшої важливості. Оскільки основні засоби відіграють вирішальну роль у виробничій діяльності будь-якого підприємства, необхідно постійно контролювати їх стан та ефективність використання. Враховуючи сучасні тенденції інновацій та цифровізації, ключем до підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства є врахування напрямку інновацій та модернізації основних засобів під час формулювання стратегій розвитку підприємства на основі конкретних ресурсних можливостей [40].

Основною характеристикою ефективності використання основних засобів будь-якого підприємства є зростання обсягів виробництва. Кількість готової продукції залежить від двох факторів: по-перше, від добового, місячного або річного часу роботи машин та устаткування, тобто від їхньої інтенсивності часу завантаження; по-друге, від інтенсивності використання робочої сили за одиницю часу. Інтенсивний підхід до підвищення ефективності використання основних засобів полягає у збільшенні

інтенсивності часу завантаження одиниці часу обладнання, тоді як екстенсивний підхід полягає у збільшенні часу роботи працюючого обладнання протягом календарного року та збільшенні частки працюючого обладнання серед усього наявного обладнання на підприємстві (рис.3.1).

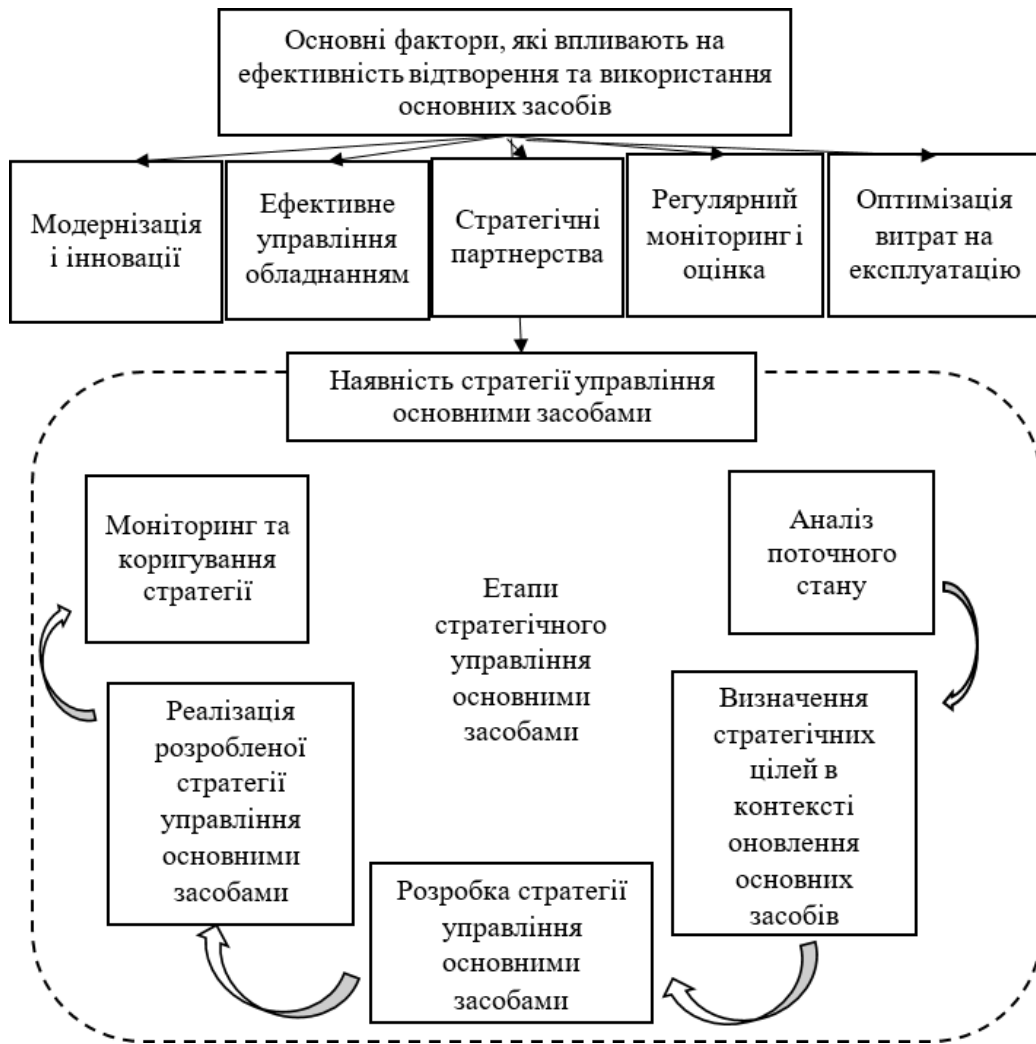

Рис. 3.1. Особливості формування стратегії управління основними засобами.*

*розроблено автором

На ефективність відтворення та використання основних засобів впливає низка факторів. Підприємства повинні розробити чітку стратегію управління основними засобами, включаючи планування потреб в активах, прогнозування життєвого циклу активів та розробку планів оновлення, модернізації та розвитку основних засобів.

Стратегія підприємства щодо управління основними засобами включає низку довгострокових планів та дій, які спрямовані на ефективне використання та оптимізацію виробничих активів підприємства.

Основні засоби є матеріальною основою будь-якої підприємницької діяльності. Без основних засобів (у власності чи оренді) сьогодні не може продовжуватися жодна економічна діяльність. Тому облік основних засобів є важливим питанням методології бухгалтерського обліку.

Розглянемо завдання бухгалтерського обліку щодо основних засобів, визначені вітчизняними вченими.

Іщенко Я. П. окреслила такі завдання бухгалтерського обліку основних засобів: [12]

- визначити первісну вартість основних засобів;
- відобразити в обліку надходження та вибуття об'єктів ОЗ та витрат на їх утримання та покращення;
- розрахувати амортизацію активів різними методами та відобразити її у бухгалтерському обліку;
- переоцінити об'єкти та відобразити результати переоцінки у бухгалтерському обліку;
- відобразити операції, пов'язані з фінансовою та операційною орендою основних засобів;
- розкрити інформацію про основні засоби підприємства у примітках до фінансової звітності.

Крисоватий А.І. до вищезазначених завдань додав ще наступні:

- контролювати їх наявність та зберігання на робочому місці та у місцях їх експлуатації;
- виявляти невикористані об'єкти;
- контролювати ефективність використання та виявляти резерви підвищення ефективності роботи машин, обладнання тощо;
- автоматизувати обліково - обчислювальні роботи на основі сучасних комп'ютерних технологій, для своєчасного та необхідного надання

керівництву підприємства інформації про стан основних засобів [15].

Деякі науковці доповнюють цей список, визначаючи фінансові результати від реалізації основних засобів та отримуючи документальні дані про наявність та рух (ліквідність) основних засобів за місцем їх експлуатації та в розрізі матеріально-відповідальних осіб.

Звертаючись до представленого обсягу завдань обліку основних засобів, слід зазначити, що точка зору автора загалом співпадає з позицією дослідників, які займаються вивченням даної проблеми.

Для покращення якості організації бухгалтерському обліку основних засобів необхідно створити відповідні облікові номенклатури. Вони містять інформацію, котра необхідна для управління основними засобами, та забезпечують ефективне функціонування облікового процесу.

У таблицях 3.1 та 3.2 наведено перелік облікових номенклатур, що надаються підприємствам для первинного обліку та поточного обліку основних засобів.

Таблиця 3.1

**Облікові номенклатури первинного обліку основних засобів
(пропонується)**

Дані для обліку	Використання облікових даних	У вираженні		Носії, де інформація з'являється вперше
		натураль- ному	вартісно му	
1	2	3	4	5
Надходження основних засобів: — назва об'єкта — початкова вартість — джерело надходження — термін використання/ термін корисного використання на умовах оренди — метод амортизації основних засобів	Облік наявності основних засобів: пооб'єктний облік за матеріально-відповідальними особами	+	+	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів

Амортизація основних засобів: — назва об'єкта — норма амортизаційних відрахувань — підрозділ, що використовує об'єкт	Облік амортизаційних відрахувань; визначення балансової вартості об'єктів основних засобів	+	-	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
Поліпшення основних засобів: — назва об'єкта — вартість поліпшення	Облік поліпшення об'єктів основних засобів; визначення балансової вартості об'єкта	+	+	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів
Поточний ремонт основних засобів: — назва об'єкта; — вартість ремонту; — підрозділ, що використовує об'єкт	Облік ремонту об'єктів основних засобів	+	+	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів
Переоцінка основних засобів: — назва об'єкта; — сума переоцінки; — джерело покриття втрат	Облік переоцінки об'єктів основних засобів; визначення балансової вартості об'єктів основних засобів	+	+	Відомість Переоцінки
Часткова ліквідація основних засобів: — назва об'єкта; — вартість ліквідованої частини об'єкта	Облік часткової ліквідації основних засобів; визначення балансової вартості об'єктів основних засобів	+	+	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів
Здача в оренду основних засобів: — назва об'єкта; — тип оренди; — сума доходу	Облік оренди основних засобів	+	+	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
Передача основних засобів у межах господарства: — назва об'єкта; — початкова вартість об'єкта; — підрозділ, що передає; — підрозділ, що приймає	Облік наявності та руху: пооб'єктний облік; облік за матеріально-відповідальними особами	+	+	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
Консервація основних засобів: — назва об'єкта; — первісна вартість; — сума зносу	Облік наявності та руху: пооб'єктний облік; облік за матеріально-відповідальними особами	+	+	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
Ліквідація основних засобів: — назва об'єкта; — первісна вартість; — сума зносу	Облік наявності та руху: пооб'єктний облік; облік за матеріально-відповідальними особами	+	+	Акт списання основних засобів

Таблиця 3.2

**Облікові номенклатури поточного обліку основних засобів
(пропонується)**

№	Необхідні відомості чи показники	Використання відомостей	Вимірник		В яких носіях інформації фіксуються
			натураль ний	грошовий	
1	2	3	4	5	6
1	Назва основних засобів	Для нарахування амортизації	+		Акт приймання- передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів; Інвентарна картка обліку основних засобів тощо
2	Групи основних засобів	Для нарахування амортизації	+		Інвентарна картка обліку основних засобів; Картка руху основних засобів
3	Залишок на початок періоду	Для обліку наявності та руху основних засобів праці	+	+	Картка обліку руху основних засобів
4	Норма амортизаційних відрахувань	Для нарахування амортизації		+	Інвентарна картка обліку основних засобів
5	Сума зносу на перше число звітнього періоду	Для обліку залишкової вартості основних засобів праці		+	Розрахунок амортизаційних відрахувань; Картка обліку руху основних засобів

Отже, ефективне управління основними засобами підприємства передбачає раціональне використання та підтримку оптимального співвідношення між необхідними та наявними основними засобами. Підприємства повинні розробляти стратегічні плани інвестування в основні засоби, виходячи з поточних та майбутніх потреб, а також своєї здатності ефективно використовувати ці активи для досягнення запланованих цілей.

3.2. Особливості обліку основних засобів на етапі вилучення їх з господарського процесу

Основні засоби є ваговою економічною складовою економіки підприємства. Вони становлять значну частину активів суб'єкта господарювання та мають вирішальний вплив на його фінансові показники. Ефективне використання основних засобів є одним із ключових факторів успіху суб'єкта господарювання, що дозволяє йому нормально працювати, розширювати свій бізнес та адаптуватися до змін в економічному середовищі.

Вилучення основних засобів з виробництва в цілому або з окремого господарського процесу, включає операції, що показують вилучення об'єктів засновниками, що призводить до зменшення розміру власного капіталу в підприємстві. Тимчасове вилучення об'єктів відбувається у зв'язку з припиненням виробництва, робіт чи надання послуг з використанням таких активів, або у зв'язку з необхідністю покращень таких об'єктів що потребують тривалішого періоду часу (капітальний ремонт, реконструкція).

План рахунків [26] визначає використання кількох рахунків для відображення доходів та витрат, що виникають в результаті здійснення першої та другої груп операцій, але він не відображає бухгалтерських рахунків, пов'язаних з тимчасовим виведенням з господарського обороту основних засобів. Оскільки такі економічні обставини передбачають призупинення процесу амортизації, бухгалтерський облік тимчасово вилучених активів не може бути відображений на рахунку 10 «Основні засоби» та рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», залишки яких відображають вартість активів, введених в експлуатацію, тобто таких, що амортизуються (крім землі, природних ресурсів та капітальних інвестицій).

Вважаємо, що обліковуватися такі активи повинні на балансовому рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» (за балансовою вартістю), що полегшить контроль за точністю та

своєчасністю припинення амортизації. Хоча це збільшить навантаження на бухгалтерів, проте це чітко визначить об'єкти амортизації та відповідатиме принципу «превалювання сутності над формою» під час підготовки фінансової звітності.

Основні засоби, що перебувають на реконструкції, модернізації, добудові, обладнанні та технічному обслуговуванні, не можуть бути включені до складу основних засобів поточного періоду. Ми вважаємо, що їх слід обліковувати як інші необоротні активи (балансовий рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»), використовуючи при цьому кореспонденцію: Д-т 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» К-т 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» у розмірі залишкової вартості на початок реконструкції чи модернізації. Нарахування амортизації в даний період не буде відбуватися.

Переведення об'єкта інших необоротних активів до основних засобів слід здійснювати на дату введення активу в експлуатацію, використовуючи при цьому кореспонденцію: Д-т 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» К-т 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи». Після завершення вказаних робіт, їх вартість обліковують по Д-ту балансового рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Паралельно вони списуються в Д-т балансових рахунків 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

Синтетичний рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» пропонуємо деталізувати методом додавання в План рахунків субрахунку 184 «Необоротні активи на поліпшенні та на консервації», а субрахунку «Інші необоротні активи» присвоїти код 185, з подальшим тлумаченням інформації, що буде на них відображатися.

За субрахунком 184 «Необоротні активи на поліпшенні та на консервації» обліковується наявність основних засобів та інших необоротних

матеріальних активів, що передаються на покращення, технічне обслуговування або тимчасово призупинені від господарської діяльності.

За субрахунком 185 «Інші необоротні активи» відображають інші активи, які не очікують використовувати протягом 12 місяців з дати балансу, зокрема грошові кошти.

У таблиці 3.3 наведено призначення субрахунків, відкритих до рахунку 18 та відображення господарських операцій на цих субрахунках.

Таблиця 3.3

Призначення субрахунків до рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»*

<i>Рахунок</i>	<i>Субрахунок</i>	<i>Призначення субрахунку</i>
18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»	181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду»	На субрахунку 181 відображаються чисті інвестиції орендодавця у фінансову оренду, визначені згідно ПСБО14 «Оренда»
	182 «Довгострокові векселі одержані»	На субрахунку 182 ведеться облік векселів, одержаних на забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості
	183 «Інша дебіторська заборгованість»	Субрахунок 183 призначений для обліку довгострокової дебіторської заборгованості, яка не відображається на інших субрахунках рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», зокрема розрахунків з працівниками за виданими довгостроковими позиками тощо
	184 «Необоротні активи у поліпшенні та на консервації»*	На субрахунку 184 ведеться облік наявності об'єктів основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, переданих на консервацію або тимчасово вилучених з участі у господарській діяльності з метою здійснення заходів щодо їх поліпшення *
	185 «Інші необоротні активи»	На субрахунку 185 відображаються інші активи, використання яких, як очікується, неможливе протягом дванадцяти місяців з дати балансу, зокрема грошові кошти

**запропоновано автором*

Порядок відображення вище проаналізованих господарських операцій представимо графічно на рис. 3.2.

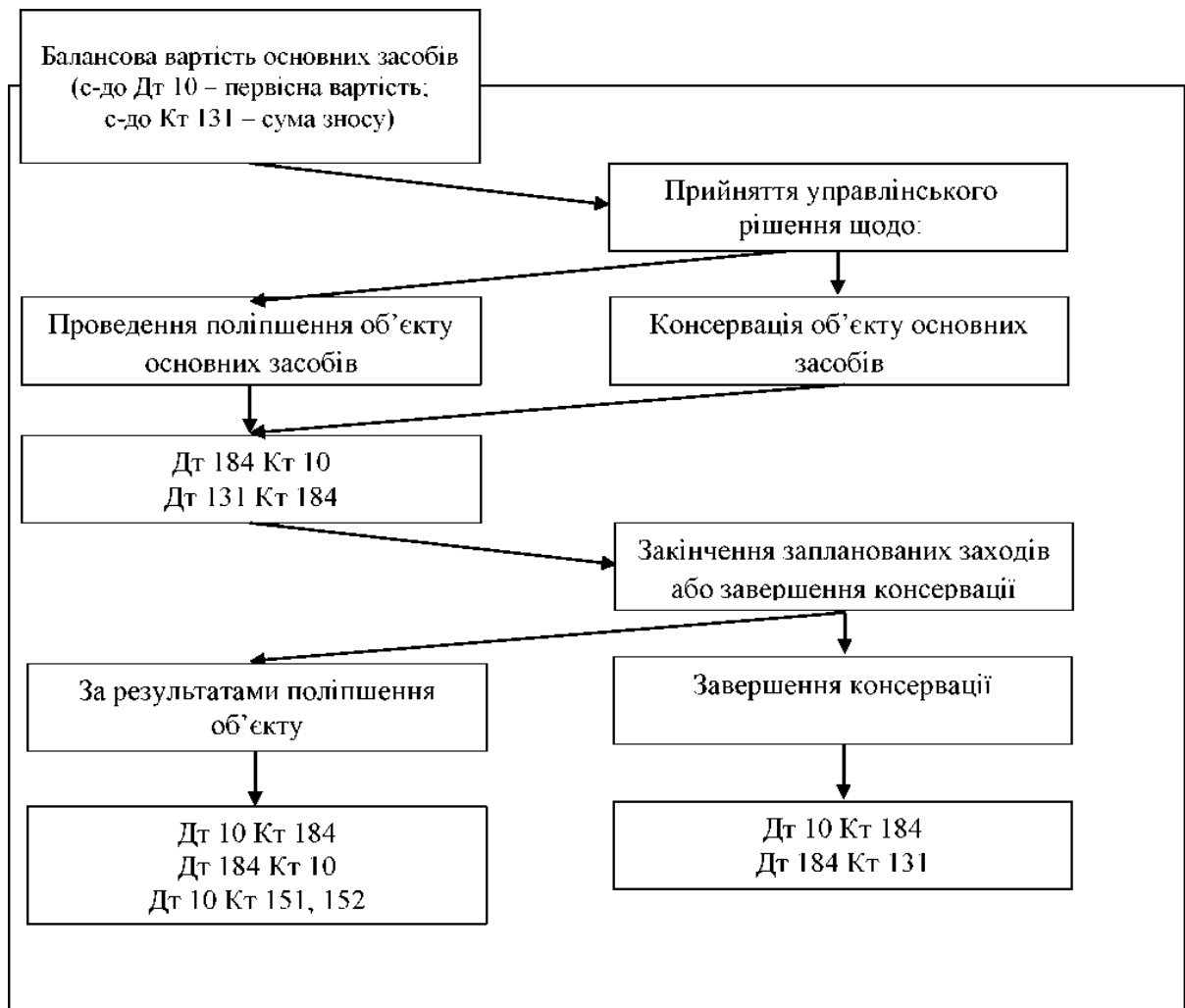

Рис. 3.2. Послідовність відображення господарських операцій з основними засобами за умови застосування балансового рахунка 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» (пропонується).

Отже, під час етапу вилучення основних засобів з господарського процесу необхідно фіксувати в обліку їх передачу іншим фізичним особам та юридичним особам, а також їх вибуття (ліквідацію), враховуючи при цьому інтереси інвесторів та отримання ними економічних вигод.

3.3. Інноваційний облік основних засобів у контексті автоматизації підприємства

У сучасних економічних умовах, ефективне управління підприємством чи компанією є неможливим без повної автоматизації, яка може значно спростити виконання щоденних рутинних завдань. Бухгалтерський облік не є винятком; оскільки він є ключовим джерелом інформації для управлінських рішень. Сучасні інструменти автоматизації бухгалтерського обліку та оподаткування не лише забезпечують виконання всіх необхідних функцій, але й допомагають підприємствам ефективно оцінювати операційні фінансові результати. Окрім того, автоматизація обліку знижує ризик помилок у бухгалтерських документах та оптимізує розподіл людських ресурсів, дозволяючи співробітникам зосередитися на інших важливих завданнях [9].

Переваги автоматизації бухгалтерського обліку включають:

1. Оптимізація потенційних ризиків та мінімізація непотрібних збитків.
2. Підтримка ухвалення оперативних рішень шляхом забезпечення доступу до даних у режимі реального часу.
3. Запобігання або швидке виправлення помилок, що сприяє покращенню фінансових показників та стабільності бізнесу.
4. Оптимізація процесів звітності та фінансової документації.

Щоб застосувати ці переваги на практиці, існує багато програмних рішень, які допомагають оптимізувати бухгалтерські процеси. Ми виділили сім найпопулярніших бухгалтерських програм, кожна з яких має свої унікальні функціональні можливості та особливості. [16]

MASTER: Бухгалтерія — одна з найпопулярніших програм для автоматизації бухгалтерського обліку в Україні. Це програмне забезпечення для бухгалтерського та податкового обліку, розроблене на платформі MASTER.

За словами розробників, це повністю незалежно розроблене українське рішення, яке відповідає українським законам та нормативним актам.

Програма включає модулі для виробничого обліку, обліку на складі та управління персоналом. Вона може автоматично обробляти облік операцій з грошовими коштами, відстежувати облік витрат за аналітичними категоріями та підтримувати автоматичний розподіл витрат. Програма орієнтована на підприємства малого та середнього бізнесу, комунальні підприємства, пропонуючи як хмарні, так і локальні варіанти розгортання, з початковою ціною від 960 гривень на місяць.

Основні функціональні можливості програми наступні:

1. Здійснення обліку операцій із грошовими коштами підприємства;
2. Закриття бухгалтерських рахунків наприкінці звітного періоду (року, кварталу);
3. Ведення податкового обліку;
4. Автоматичне формування фінансової звітності;
5. Ведення обліку виробництва, автоматичний розподіл виробничих витрат;
6. Ведення кадрового обліку кадрів та обліку заробітної плати.

Програма дуже гнучка у використанні, що дозволяє користувачам налаштовувати інтерфейс, керувати правами доступу та підтримувати базу даних.

Наступна *програма M.E.DOC* - це український сервіс, який використовується для подання звітності до державних органів та обміну електронними документами між торговими сторонами (контрагентами).

Ця програма дозволяє досить легко створювати та підписувати КЕП, надсилати звіти та отримувати підтвердження їх доставки. Річна абонентська плата коливається від 600 до 4650 гривень, залежно від обраних модулів.

Основні модулі програми M.E.DOC:

1. «M.E.Doc.Держава» (Звітність) — підтримує створення та подання різних звітів, імпортує дані з облікових систем.
2. «M.E.Doc.Держава» (ПДВ) — реєструє податкові накладні та контролює реєстраційні ліміти.

3. «М.Е.Дос.Бізнес» (ЕДО) — обробляє та здійснює обмін електронними документами з контрагентами (клієнтами).

Крім того, доступні інші додаткові модулі, такі як для розрахунку заробітної плати та акцизного податку. Спробувати користуватися програмою можна в демо-режимі.

Програма Dilovod – це український онлайн-сервіс для здійснення управлінського обліку, бухгалтерського обліку, обліку товарів й складання звітності суб'єкта господарювання.

Програма застосовується ФОП та юридичних осіб на будь-якій системі оподаткування та надає окремі інтерфейси для бухгалтерів та підприємців. Вартість становить від 450 до 1500 гривень на місяць, з 7-денним безкоштовним пробним періодом. Основні функціональні можливості програми такі:

1. Ведення управлінського, бухгалтерського й податкового обліку, складання електронної звітності;
2. Нарахування заробітної плати;
3. Ведення обліку на складі, обліку доходів і витрат, обліку замовлень і продаж;
4. Підтримка програмного РРО.

Оновлення програми виконуються автоматично, що гарантує постійну актуальність форм документів і термінів.

iFin — це онлайн-платформа для автоматизації подачі електронної звітності. Програма дозволяє користувачам (фізичним особам-підприємцям, юридичним особам й бухгалтерським фірмам, що обслуговують понад 25 компаній) створювати, переглядати, перевіряти та подавати звіти до контролюючих органів. Вартість підписки коливається від 598 до 1564 гривень на рік, залежно від пропонованих функцій та послуг.

Основні можливості iFin наступні:

1. Реєстрація податкових накладних та акцизних накладних.

2. Укладання договорів та підписання угод з контролюючими органами (ДПСУ, ПФУ, ДССУ).
3. Декларування ПДВ.
4. Подача звітності до ДПСУ, ПФУ, ДССУ, ДКСУ.
5. Автоматичне складання звітності та здійснення камеральної перевірки сформованих звітів.
6. Ведення статистики податкової документації.
7. Дозволяє додавати кілька підприємств до одного кабінету користувача.

Програма «Дебет Плюс» — це програмне забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку, розроблене в Україні. Воно охоплює бухгалтерський, оперативний та фінансовий облік, підходить для бюджетних установ, комунальних підприємств та малого та середнього бізнесу. Програмне забезпечення використовує модульну структуру, що дозволяє користувачам вибирати та налаштовувати необхідні функції відповідно до вимог їхнього бізнесу.

Головні функціональні можливості «Дебет Плюс» наступні:

1. Ведення обліку основних засобів (складання реєстру основних засобів, нарахування амортизації, списання основних засобів).
2. Ведення обліку банківських й касових операцій (управління банківськими рахунками клієнтів, облік грошових надходжень та грошових витрат, здійснення касових операцій).
3. Ведення обліку товаро-матеріальних цінностей (управління запасами підприємства, облік закупівель, реалізації ТМЦ та витрат ТМЦ).
4. Формування бухгалтерських звітів балансу та інших фінансових документів, здійснення їх аналізу.

Ця програма дозволяє розробляти ефективну облікову політику та керувати фінансовими процесами, виходячи із специфіки роботи суб'єкта господарювання.

Одна з найважливіших програм – *SMARTFIN.UA* – бухгалтерська програма для фізичних осіб-підприємців, яка включає функції розрахунку заробітної плати, обліку персоналу, звітності та обліку доходів. Вартість її – 295 гривень на місяць.

Головні функціональні можливості програми:

1. Розрахунок заробітної плати та ведення кадрового обліку.
2. Ведення обліку торговельних операцій, банківських й касових операцій.
3. Складання й подання податкової звітності та кадрової звітності, підготовка необхідних облікових документів.
4. Заповнення книги доходів для фізичних осіб-підприємців автоматично.
5. Складання інвойсів для контрагентів ЗЕД за стандартними шаблонами або власними розробленими шаблонами.

Реєстрація в програмі *SMARTFIN.UA* є доступною для окремих бухгалтерів, фізичних осіб-підприємців і бухгалтерських компаній. Хоча безкоштовної пробної версії даної програми немає, на YouTube доступні навчальні відео.

Остання *програма BOOKKEEPER* — онлайн-програма для бухгалтерського обліку для підприємств, приватних підприємців та некомерційних організацій. Вона безкоштовна протягом перших 30 днів, з добровільним внесенням платежів під час воєнного стану. Після цього компанія сплачує 354 гривні на місяць, а кожна додаткова — 264 гривні на місяць.

Головні функціональні можливості програми:

1. Ведення обліку товаро-матеріальних цінностей, обліку купівлі та реалізації продукції, співпраця з постачальниками.
2. Ведення обліку необоротних активів на підприємстві.
3. Ведення обліку запасів та обліку виробництва, а також готівкових і банківських операцій.

4. Ведення податкового обліку, включаючи всі системи оподаткування.

5. Ведення обліку ЗЕД й взаємних розрахунків в іноземній валюті.

Програма BOOKKEEPER підтримує необмежену кількість суб'єктів господарювання.

Вважаємо, що найефективнішою для автоматизованого обліку є використання програми *MASTER: Бухгалтерія*, якій характерна така ознака як універсальність і яка є адаптованою до українського законодавства.

Цифрова обробка фінансових даних відбувається швидше та дозволяє уникнути помилок, які часто виникають під час ручної обробки паперових документів. Це особливо важливо в сучасну цифрову епоху, коли успіх суб'єкта господарювання значною мірою залежить від її здатності швидко приймати обґрунтовані рішення.

Ґрунтуючись на думках численних дослідників як вітчизняних, так і зарубіжних, ми зауважили, що інноваційний облік основних засобів може бути здійснений за допомогою таких кроків.

На рисунку 3.3 показано алгоритм впровадження інноваційного обліку основних засобів в автоматизованому контексті.

Дані, представлені на рисунку 3.3, підтверджують, що основою інноваційного обліку основних засобів є такі основні пункти:

- аналіз пропозиції продуктів автоматизації на ринку,
- вибір оптимальних продуктів автоматизації та перетворення (трансформація) діяльності в продукти автоматизації за допомогою нової цифрової платформи.

Запорукою належного обліку та звітності щодо основних засобів є цифровізація бухгалтерського обліку. Відомі програми автоматизації, такі як «AgriAnalytika», «MeDoc», «BAS Бухгалтерія» та інші, зараз активно розвиваються та систематично впроваджуються в діяльність суб'єктів господарювання. Ці продукти довели свій успіх на ринку, що є проривом у просуванні інноваційного розвитку в самому бухгалтерському обліку [1].

Рис. 3.3. Алгоритм впровадження інноваційного обліку основних засобів в контексті його автоматизації.*

*розроблено автором

Проаналізувавши потреби сільськогосподарських підприємств стосовно обліку основних засобів, ми дійшли висновку, що найзручнішим варіантом для користувача є інноваційний вітчизняний продукт, такий як «AgriAnalytika», оскільки він має відповідні модулі.

На рисунку 3.4 показано облікові характеристики з використанням модуля «Основні засоби» запропонованої програми «AgriAnalytika» як елемента інноваційного підходу.

Дані, представлені на рисунку 3.4, демонструють, що сучасний, інноваційний електронний продукт «AgriAnalytika» повністю відповідає вимогам та стандартам обліку основних засобів.

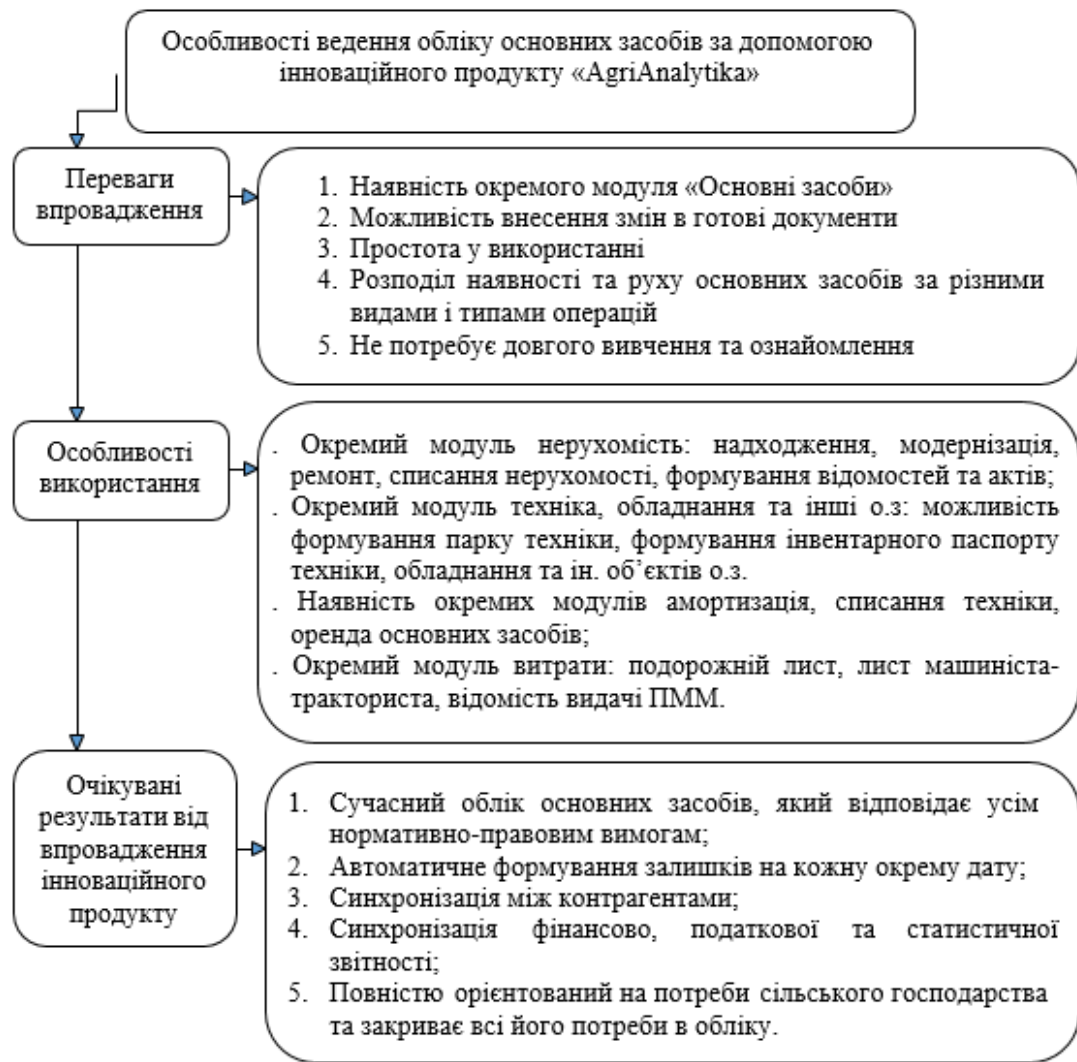

Рис. 3.4. Характеристика впровадження інноваційного обліку основних засобів через електронну платформу (пропонується).*

**розроблено автором*

Він є дуже простим та зручним у використанні, не потребує тривалого навчання чи ознайомлення. Цей продукт дозволить сільськогосподарським підприємствам оптимізувати свій бухгалтерський облік та вивести його на новий рівень інновацій.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведених досліджень організації обліку основних засобів у фермерському господарстві (ФГ) xxxxxxxx Самбірського району Львівської області можна зробити наступні висновки:

1. Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Оцінка основних засобів є важливою для визначення загальної вартості матеріальних активів, їх складу, структури, норм амортизації та ефективності їх використання.

2. Фермерське господарство xxxxxxxx Самбірського району Львівської області засноване 17.10.2000 року. Розташоване в селі Викоти. Відстань до обласного центру м. Львів становить 84 км, а до районного центра м. Самбора – 9 км. Напрямок виробництва ФГ можна охарактеризувати як вирощування ріпаку та зернових культур.

Чистий прибуток ФГ у 2024 році збільшився в 2,7 рази або на 13617,2 тис.грн. порівняно з 2022 роком. Чистий дохід від реалізації продукції в 2024 р. в порівнянні з 2022 р. зріс на 81,7%, але витрати зростали швидшими темпами: собівартість реалізованої продукції зросла на 66,8%, інші витрати зросли в 5,8 разів у звітному 2024р. в порівнянні з 2022р. Причинами, через які витрати сільськогосподарського підприємства зростають швидше, ніж доходи, є багатогранними: висока інфляція, зростання цін на ресурси, податкова нестабільність, природні ризики тощо. Рівень рентабельності ФГ xxxxxxxx зріс з 15,2% (2022р.) до 18,8% (2024р.).

На кінець 2024 року дебіторська заборгованість підприємства зазнала зменшення на 4,1 тис. грн. Щодо кредиторської заборгованості, то на кінець

звітнього 2024 року її сума становила 32102,5 тис. грн. Найбільшу частку в структурі зобов'язань становила заборгованість по кредитах банків – 26391,8 тис.грн., яка на кінець звітнього року зменшилася на 6,9 тис.грн., що є позитивним моментом.

Показник власних обігових коштів ФГ за період 2022-2024 рр. не зазнав значних змін. Даний факт свідчить про платоспроможність та ефективну діяльність суб'єкта господарювання.

В складі необоротних активів ФГ xxxxxxxx перебували лише основні засоби та інші необоротні активи. Вартість основних засобів протягом періоду дослідження зменшилася на 7 235,3 тис. грн.і становила в 2024 р.- 19 664,30 тис. грн., загальна сума зносу основних засобів на кінець 2024 року становила 51431,30 тис. грн.

Найбільша частка в структурі основних засобів досліджуваного ФГ, належить групі «Будинки, споруди та передавальні пристрої», зокрема в 2024р. ця частка становила 54,5% проти 47,2% в 2022р. Найменшу питому вагу займає група «Інші основні засоби» (2022р. – 2,5%; 2024р.- 3,2%).

Показник фондівддачі не зазнав змін, і в 2024 р. зафіксований на рівні 1,46 грн. проти 1,42 грн. в 2022р. Зазначимо. що рівень рентабельності основних засобів суттєво зріс за досліджуваний період і становив в 2024р. – 27,6%, що свідчить про ефективне використання наявних основних засобів.

3. Для обліку основних засобів на ФГ xxxxxxxx Львівської області згідно Інструкції № 291 використовується балансовий рахунок 10 «Основні засоби». Первинний облік основних засобів здійснюється на основі типових відповідних документів. Аналітичний облік основних засобів здійснюється в розрізі інвентарних об'єктів.

Бухгалтером ФГ xxxxxxxx Львівської області для ведення облікової роботи використовується автоматизована форма бухгалтерського обліку, зокрема ФГ в своїй практичній діяльності застосовує програму «1С:Бухгалтерія 8». Зокрема для обліку основних засобів використовують підсистему «Облік основних засобів».

Для обліку зносу основних засобів в ФГ призначено балансовий рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», субрахунок 131 «Знос основних засобів». В досліджуваному фермерському господарстві застосовують прямолінійний метод нарахування амортизації.

На основі проведеної роботи ми визначили наступні пропозиції щодо вдосконалення обліку основних засобів в ФГ xxxxxxxx Львівської області:

- удосконалити класифікацію основних засобів підприємства як об'єкта обліку методом виокремлення таких ознак: «по відношенню до виду діяльності», «для формування інтегрованої звітності», «за джерелом інвестування», «за строком корисної експлуатації», а також нами додано види основних засобів за такою класифікаційною ознакою як «функціональне призначення», що допоможе генерувати високоякісну інформацію для підсистем обліку та аналізу основних засобів в управлінні сільськогосподарським підприємством;

- впровадити, запропоновані облікові номенклатури первинного й поточного обліку основних засобів для забезпечення більшої ефективності облікових процесів, що здійснюються на підприємстві;

- вдосконалити порядок обліку основних засобів, які перебувають в покращанні чи на консервації методом деталізації синтетичного рахунка 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» (субрахунок 184 «Необоротні активи у покращанні та на консервації», 185 «Інші необоротні активи»).

- покращити теоретичні та методологічні основи обліку основних засобів відповідно до концептуальної моделі, розробленої в системі управління основними засобами;

- впровадити алгоритм інноваційного обліку основних засобів шляхом застосування сучасного інноваційного електронного продукту «AgriAnalytika», що повністю відповідає вимогам та стандартам обліку основних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизація економічних процесів (на прикладі програми «BAS Бухгалтерія») : навч. посіб. / Тетяна Демченко ; МОН України, Уманський держ пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2022. 185 с.
2. Атамас О., Панченко-Терещенко, В. (2024). Удосконалення обліку необоротних активів в інформаційній системі підприємства: теоретико-методологічні засади. Цифрова економіка та економічна безпека, (5 (14)). С. 216-219. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.14-35>
3. Бразілій Н.М., Крот Ю.М., Пастернак Ю.П. Напрями визначення економічної сутності необоротних активів та їх класифікації в системі обліку і звітності. Фінансовий простір. 2022 № 1 (45). С. 7–14. URL: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/253074>
4. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: підручник / А.Г. Загородній, І.Й. Яремко, Л.М. Пилипенко, А.С. Мороз. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 320 с.
5. Верхоглядова Н., Шило В., Кисла В. : Бухгалтерський фінансовий облік : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 536 с.
6. Господарський кодекс України. України. URL: <http://advokat-ua.com.ua/>
7. Гура Н., Мандрика Д. Проблемні питання нарахування амортизації необоротних активів на підприємстві. Молодий вчений. 2020. Вип. 2 (78). С. 32–35. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1154>
8. Довгань П. О. Основи класифікації необоротних активів та підходи до їх удосконалення. Агросвіт. 2021. № 11. С. 73–81. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.11.73
9. Жидовська Н.М., Дроздова О.Г., Фурса Т.П. Застосування мультифакторної аутентифікації для забезпечення безпеки бухгалтерського обліку в епоху цифрової економіки України. Економіка. Фінанси. Право. № 4. 2024. № 4. С. 16-23. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.4>

10. Жидовська Н. М. Методи та інструменти реалізації блокчейн-рішень у податковому адмініструванні. Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції (24 травня 2025 р). відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 17. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. С. 169-171. URL: https://drive.google.com/file/d/1Uip8C2YKehX0b_Qc4YNhFw3_p-J95pNH/view
11. Задорожний З., Муравський В. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. Фінансово-кредитна діяльність: Проблеми теорії та практики. Том 5 (46). 2022. С.149-160. DOI: 10.55643/fcaptp.5.46.2022.3791
12. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік І : підручник. Вінниця : Видавництво ФОП Кушнір Ю. В., 2020. 496 с.
13. Інструкція про порядок списання основних засобів та створення постійно діючої комісії по списанню основних засобів N 373 від 26.10.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373220-99#Text>
14. Кравченко О.В., Селезньова О.В. Стан розвитку обліку та контролю основних засобів на вітчизняних підприємствах та напрями їх удосконалення. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». № 2. 2022. С. 9-16. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2022/1.pdf
15. Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Мельничук І.В. Основи обліку і оподаткування: підручник (е-видання). Тернопіль: ЗУНУ. 2023. 565 с.
16. Концева В., Бойко Н., Масалітіна В. (2022). Облік і документування амортизації необоротних активів з використанням інформаційних технологій. Економіка та суспільство, (35). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-4>
17. Костюнік О., Чайковська Т. (2020). Методологічні засади обліку необоротних активів. Молодий вчений, 7 (83), 111-114. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-7-83-25>
18. Кухта К.О., Орошан Т.А. Класифікація основних засобів як

важлива передумова їх обліку та аналізу. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 21-22. С. 106–111.

19. Левицький Н. Удосконалення інструментів облікового відображення об'єктів необоротних активів. Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2021. Том 68. № 1. С. 37–43. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/34860>

20. Маначинська Ю. Облік в цифровому забезпеченні бізнесу: Економічний аналіз. 2023 р. Том 33. № 3. С. 327-336.

21. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

22. Мурашко І. Проблеми автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. Цифрова економіка та економічна безпека, (1 (01) (2022), С.62-65. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.1-10>

23. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

24. Павелко О.В., Романець О.В., Чабар Ю.О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення. Вісник НУБГП. Серія «Економічні науки». 2021. Випуск 4(96). С. 245–267.

25. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій: монографія. Карпенко Є. А., Карпенко О. В., Мілька А. І. [та ін.]. Полтава : ПУЕТ, 2021. 410 с.

26. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Мінфіна України від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

27. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 URL: <http://www.minfin.gov.ua>
29. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
30. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Мінфіна України від 24.05.1995 № 88. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
31. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99р. № 996-14. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
32. Прокопишин О., Полегенька М., Жидовська Н. Інноваційні стратегії розвитку агробізнесу України в післявоєнний період. Вісник Львівського національного університету природокористування: економіка АПК. 2023. № 30. С. 33-37. URL: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.033>.
33. Сафонік, Н., Ваташук, В. (2023). Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. Економіка та суспільство, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-23>
34. Токаренко В.В. Облік і оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва. Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ. 2023. Вип. 4 (30). URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2203/4/30.pdf>
35. Топоркова О.А. Облікова система малих підприємств в Україні в контексті законодавчих змін. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Економічні науки». Облік і оподаткування. 2020. № 11 (43). 3 т. С. 55–61. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12560/1/Toporkova.pdf>
36. Трачова Д. М. Обліково-інформаційне забезпечення формування амортизаційної політики: теорія, методологія, організація: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.09. Київ, Нац.наук. центр "Ін-т аграр. економіки". 2019. 38 с.

37. Фінансовий облік: навчальний посібник : [для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти] / за ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, Т. М. Гнатюка та колективу авторів. Електронне видання. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2019. 650 с.
38. Фінансовий облік: підручник. 3-тє вид., доп. та перероб. /Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Денчук П. Н., Починок Н. В., Романів Р. В. Тернопіль. ЗУНУ (2023). 488 с.
39. Феофанова І., Антонова О. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. Молодий вчений. 2020. Вип. 11 (87). С. 205–208. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/129>
40. Царук Н. Г., Жидовська Н. М. Розкриття інформації про вплив діяльності агропідприємств на природне середовище в контексті розвитку галузевого обліку та звітування. Агросвіт № 4. 2025. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.4.114
41. Ярута В. О. Автоматизація бухгалтерського обліку: практикум; Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2023. 157 с.
42. Zhydovska N., Andrushko R. Cyber protection in accounting. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 31 жовтня 2024 р., м. Полтава / Полтавський державний аграрний університет. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 453-455.
43. Zhydovska N. Implementation of blockchain technologies in the field of tax administration. Proceedings of the XXI International Scientific and Practical Conference. Krakow, Poland. 2025. Pp. 56-58. URL: <https://isg-konf.com/science-trends-and-realities-current-trends-and-development/>